

Skattelättnader och företagskontinuitet: En analys av den svenska reformen och dess överförbarhet till Finland

Henri Innanen

Institutionen för redovisning och handelsrätt

Svenska handelshögskolan

Vasa

2026

SVENSKA HANDELSHÖGSKOLAN

Institution: Institutionen för redovisning och handelsrätt	Arbetets art: Magisteravhandling
Författare och studerandennummer: Henri Innanen - 220168434	Datum: 11.2.2026
Avhandlingens rubrik: Skattelättnader och företagskontinuitet: En analys av den svenska reformen och dess överförbarhet till Finland	
Sammandrag: Denna avhandling analyserar skattelättnader vid generationsväxlingar i familjeföretag genom en jämförelse mellan Finland och Sverige. Studien utgår från företagskontinuitet, likviditet och rättssäkerhet som centrala kriterier för ett välfungerande skattesystem. I Finland bygger regleringen på villkorade skattelättnader inom ramen för arv- och gåvobeskattningen, medan Sverige avskaffade arv- och gåvoskatten år 2005. Genom en rättsvetenskaplig analys undersöks hur dessa två modeller påverkar familjeföretagens möjligheter att genomföra generationsväxlingar utan att verksamheten försvagas. Avhandlingen visar att den finländska modellen präglas av komplexa villkor, rättslig osäkerhet och betydande administrativa kostnader, vilket kan leda till likviditetsproblem och motverka investeringar. Den svenska reformen har i stället skapat ett mer förutsägbart och stabilt ägandeklimat, där skattemässiga hinder vid ägarskiftet i stor utsträckning har undanröjts. Slutsatsen är att skillnaderna i skattesystemens uppbyggnad ger länderna olika förutsättningar att hantera framtida generationsväxlingar och att den svenska modellen erbjuder viktiga rättspolitiska lärdomar för utvecklingen av det finländska regelverket.	
Nyckelord: Generationsväxling, Familjeföretag, Arv- och gåvobeskattning, Skattelättnader, Företagskontinuitet, Likviditet, Rättssäkerhet, Förutsebarhet	

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1	Inledning.....	1
1.1	Problemområde.....	4
1.2	Syfte och forskningsfrågor	6
1.3	Metod.....	7
1.4	Avgränsningar	9
2	Teori	10
2.1	Företagskontinuitet och samhällsekonomisk funktion	10
2.2	Bolagsstyrning och ägarstruktur.....	13
2.3	Rättslig legitimitet och förutsebarhet	15
2.4	Skatterättens normativa och institutionella funktion.....	17
3	Metod.....	20
3.1	Metodologisk utgångspunkt	20
3.2	Rättsretorik	20
3.3	Varför valet av Finland och Sverige.....	23
4	Finlands Modell.....	25
4.1	Familjeföretagens ekonomiska betydelse.....	25
4.2	Den finländska modellens utgångspunkt.....	27
4.3	Utmaningar i den finländska modellen.....	27
4.3.1	Villkorsstrukturen skapar rättsosäkerhet	27
4.3.2	Skatten försvagar likviditeten.....	30
4.3.3	Administrativa kostnader.....	31
4.3.4	Inlåsnings effekter	33
4.4	Generationsväxlingens effekter för familjeföretag.....	34
4.4.1	Dataomfattning	35
4.4.2	Resultat	36
4.5	Den finländska modellens praktiska konsekvenser	38
4.6	Fallet Ville Voipio och Vaisala Oyj	39
4.7	Beteendeffekter och systematiska implikationer	40
5	Sveriges Modell.....	42
5.1	Bakgrund till slopandet av arv- och gåvoskatten i Sverige	42
5.2	Arvsskattens likviditets- och beteendeffekter före reformen.....	44
5.3	Effekter av den svenska modellen.....	46
5.3.1	Rättssäkerhet genom frånvaro av beskattning.....	46
5.3.2	Timing och handlingsfrihet vid generationsväxling.....	46

5.3.3	Förbättrade investeringsmöjligheter	47
6	Jämförande analys	49
6.1	Analytisk ram	49
6.2	Rättsstruktur	49
6.3	Förutsebarhet vid ägarskiftet	50
6.4	Incitament och beteendeeffekter.....	50
6.5	Administrativa kostnader och planeringsbörda	51
6.6	Bedömning av modellerna.....	51
7	Kritik av den svenska reformen.....	52
7.1.1	Fördelningsmässiga och legitimitetsrelaterade invändningar.....	52
7.1.2	Risk för skatteplanering.....	53
7.1.3	Effektivitetshänsyn i generationsväxlingar	54
7.1.4	Alternativkostnaden.....	54
7.1.5	Reformen löser inte alla problem	55
8	Diskussion och Sammanfattande slutsatser.....	57
8.1	Resultaten i relation till avhandlingens toeretiska ram.....	57
8.2	Modellernas övertygelsekraft	57
8.3	Koherens och konsekvens	58
8.4	slutsatser	59
9	Förslag till fortsatta studier.....	60
	KÄLLFÖRTECKNING	61

Figurer

Figur 1	Enkätbaserad kontrollgrupp.....	36
Figur 2	Registerbaserad kontrollgrupp.....	38

1 INLEDNING

Företaget är inte endast en privat affärsverksamhet, utan även en samhällelig institution som skapar sysselsättning, innovation och bidrar till ekonomisk stabilitet.¹ I ett bolagsrättsligt perspektiv är det centralt att uppmärksamma aktieägarnas funktion och ägarstrukturens betydelse för företaget. Aktieägarna är inte bara en möjlig källa till kapitaltillskott, utan de tillför också tilläggstjänster såsom kunnande, nätverk och långsiktiga incitament som stärker företagets resiliens och utvecklingsförmåga.² En välbalanserad ägarstruktur kan främja stabilitet och ansvarstagande, medan en fragmenterad eller kortsiktig ägarbas riskerar att skapa osäkerhet och konflikter mellan ägare och ledning.³ Inom bolagsstyrning framhålls behovet av en institutionellt förankrad övervakning av företagsledningen, där ansvar, legitimitet och kontinuitet säkras genom samverkan mellan ägare, styrelse och tillsynsorgan.⁴

Ägarstrukturen är därför inte en neutral infrastruktur, utan en central resurs för styrning. I klassisk företagsekonomisk och rättslig analys framhålls dessutom existensen av en marknad för företagskontroll, där kontrollrätter omfördelas till aktörer som bedöms kunna skapa högre värde. Själva kontrollen blir då ett värdebärande tillgångsslag, och en aktiv marknad för kontroll kan disciplinera ledningen och möjliggöra effektiv omstrukturering. Därmed framstår överlåtelse tillfället inte som ett avbrott i ordningen, utan som en integrerad del av styrningslogiken som gör det möjligt för ägandet att flyttas till den ägarstruktur eller ägarkrets som mest effektivt kan föra verksamheten vidare.⁵

Byte av kontrollerade aktieägare såsom generationsväxlingar i familjeföretag är därmed en knutpunkt där bolagsrätt, skatterätt och företagsstyrning möts. Om ägarförändringen i praktiken ger upphov till trögheter, likviditetspress, värderingsosäkerhet och administrativ komplexitet, riskerar den att skada just de funktioner som genererar samhällsnytta, företagskontinuitet, investeringar och sysselsättning. EU-nivåns vägledningar om företagsöverlåtelser understryker att ägarbyten är kritiska skeden i företagets livscykel och att framgång förutsätter ett sammanhållet ramverk där

---

¹ Petri Mäntysaari, *Stocks for All: People's Capitalism in the Twenty-First Century* (Springer 2022) s.186

² Petri Mäntysaari, *The Law of Corporate Finance: General Principles and EU Law* vol I (Springer 2010) s.188-189

³ Petri Mäntysaari, *Organising the Firm: Theories of Commercial Law, Corporate Governance and Corporate Law* (Springer 2012) s.94-96

⁴ Mäntysaari 2022 s.559-561

⁵ Henry G Manne, 'Mergers and the Market for Corporate Control' (1965) 73 *Journal of Political Economy* s.110.

skattemässiga, administrativa och rättsliga instrument minskar utmaningar och likviditetsrisker i överlåtelseögonblicket.⁶ Rekommendationerna är generella, men de sätter en riktning. Generationsväxlingar rör därför inte bara privata ägarförhållanden utan har en direkt betydelse för företagets kontinuitet och samhällets långsiktiga utvecklingskraft.

I Finland är utgångspunkten att arv- och gåvobeskattningsområde är brett, men regelverket innehåller riktade lättnader vid företagsöverlåtelser. Kärnan är 55 § i arvskattelagen, som möjliggör skattelättnader när viss företagsförmögenhet övergår och verksamheten faktiskt fortsätts. Lättnaden kan avse värdering och betalningsanstånd men är villkorad av bl.a. kvalifikationskrav, fortsättningskrav och tidsvillkor.⁷

Sverige valde en annan väg där arv- och gåvoskatten slopades med verkan från 1 januari 2005. I propositionen och riksdagens beslut framhölls motiv som att undvika likviditetsdrivna avvecklingar, underlätta ägaröverföringar och förbättra företagsklimatet. Den reformen är viktig som rättspolitisk referens i den finska diskussionen för att belysa vilka utmaningar som kan undanröjas med en skattefri arv- och gåvobeskattnings och vilka frågor som då i stället måste hanteras genom andra medel som kapitalvinst, stämpelskatt, villkorad anstånds- och finansieringsarrangemang.⁸

OECD understryker att arv- och gåvobeskattningen i sig endast har begränsad betydelse för de offentliga finanserna, men att dess legitimitet och effektivitet beror på den regelutformning lagstiftaren gör. Det är dessa val om undantag ska gälla för företagsförmögenhet, om värderingen ska ske till marknadspris eller särskilda lättnadsvärden tillämpas, om fortsättningskrav och tidsvillkor ska uppställas och hur återkravsregler utformas som avgör om skatten i praktiken underlättar eller försvårar en generationsväxling. Detta innebär att frågan inte enbart rör avskaffande eller bibehållande, utan vilken modell som i ett givet rättssystem kan skapa stabila förutsättningar för investeringar, sysselsättning och företagskontinuitet.⁹

Innan arvsskatten slopades i Sverige stod generationsväxlingar ofta inför likviditetsrisker och tvångsförsäljningar. I propositionen som föreslog sloandet

---

⁶ European Commission, *A Good Practice Guide of Measures for Supporting the Transfer of Businesses to New Ownership* (European Commission 2009)

⁷ Lag om skatt på arv och gåva 55§

⁸ Regeringskansliet, *Prop. 2004/05:25 Slopad arvs- och gåvoskatt* (Finansdepartementet 2004)

⁹ OECD, *Inheritance Taxation in OECD Countries* (OECD Publishing 2021).

framhöll regeringen att arvs- och gåvoskatten kunde tvinga fram uttag ur verksamheten eller delvis avyttring av tillgångar för att finansiera skatten, vilket riskerade att skada företaget i samband med ägarbytet.¹⁰ I utredningsmaterial noterade man också att särskilt mindre och medelstora familjeföretag var sårbara, eftersom likvida medel ofta är begränsade och kapitalet bundet i verksamheten.¹¹

Efter reformens införande har flera bedömningar visat att de tidigare strukturella problemen vid generationsväxlingar minskade betydligt. I rapporten från ESO konstateras att arvsskatten trots goda intentioner hade en begränsad skattebas och i praktiken var sårbar för skatteplanering, vilket urholkade dess legitimitet och effektivitet.¹² Reformen innebar att företag inte längre behövde hantera de betydande skattekostnader och likviditetsrisker som tidigare uppstod vid ägarbyten, vilket i sin tur underlättade kontinuitet och planering i familjeföretag.¹³ I forskningsrapporterna framhålls även att frånvaron av arvsskatten bidrog till att minska incitamenten för kapitalflykt och skapade förutsättningar för att behålla både företag och ägare inom landet.¹⁴ Reformen har även lyfts fram som en faktor bakom en ökad investeringsbenägenhet bland svenska entreprenörer och en återföring av kapital från utlandet, vilket särskilt gynnat familjeägda och tillväxtorienterade företag.¹⁵ Den mer stabila och transparenta ägarbeskattningen anses ha förstärkt det långsiktiga ägandet och underlättat kapitalförsörjningen i expansionsfasen, något som i förlängningen främjat innovation och sysselsättning.¹⁶ Utifrån forsknings- och myndighetskällor, framstår reformen som att den i hög grad tagit bort de likviditetshinder och höga transaktionskostnader som tidigare motverkade generationsväxlingar. Genom att slopa arvsskatten har Sverige skapat ett mer förutsägbart, stabilt och attraktivt ägandeklimat, en modell som i praktiken visat sig fungera bättre än de villkorsstyrda lättnader som ofta införs i system där arvsskatten kvarstår.

I denna avhandling utgör familjeföretagets funktionella behov utgångspunkten. Målet är att utvärdera den finländska modellen utifrån dess förmåga att skapa förutsättningar för kontinuitet, likviditet och rättssäkerhet vid generationsväxlingar, och att med den

---

¹⁰ *Prop. 2004/05:25*

¹¹ Regeringskansliet, *SOU 2004:66 Egendomsskatter reform av arvs- och gåvoskatterna*

¹² Mikael Elinder och Oscar Erixson *En beklaglig förlust: Om arvsskattens avskaffande och dess effekter* (ESO 2021)

¹³ *Sebastian Escobar-Jansson, Lärdomar om den svenska arvsskatten* (SNS Förlag 2019)

¹⁴ Regeringskansliet, *Prop. 2004/05:25 Slopade arvs- och gåvoskatt*

¹⁵ Elinder och Erixson 2021

¹⁶ Tillväxtanalys, *Svenskt entreprenörskap i förändring: Kapital, innovation och ägarstruktur* Rapport 2009:11

svenska reformen som rättspolitisk referens identifiera vilka rättsliga struktureringar som skulle kunna förbättra förutsebarhet och funktion utan att underminera skattesystemets legitimitet. Därigenom flyttas analysen från abstrakta principdiskussioner till konkreta lösningar för de aktörer som faktiskt genomför generationsväxlingen.

1.1 Problemområde

Tidigare forskning visar att arvsskattens effekter på företag i stor utsträckning beror på hur skattesystemet är utformat. Wojciech Kopczuk genomgång av internationella skattesystem visar att arvsskatt ofta skapar likviditetsproblem för familjeföretag eftersom deras tillgångar typiskt är bundna i verksamheten snarare än i likvida medel. När skatt utlöses vid ett ägarskifte kan företaget tvingas att minska investeringar, belåna verksamheten eller sälja tillgångar, vilket ökar risken för att företagets kontinuitet hotas. Kopczuk konstaterar också att komplexa värderingsregler och osäkerhet kring skatteutfall leder till omfattande skatteplanering, vilket i sin tur genererar administrativa kostnader och styr företagens beslut på ett sätt som inte alltid är affärsmässigt motiverat.¹⁷

Samtidigt framhåller Kopczuk att arvsskatten inte nödvändigtvis måste ha negativa effekter. I skattesystem där arbetande kapital beskattas lindrigt eller där företagare kan erhålla uppskov reduceras likviditetsbelastningen avsevärt. Han visar att sådana undantag kan göra att generationsskiften genomförs utan större påverkan på investeringar eller sysselsättning. Kopczuk betonar även att arvsskatten i vissa fall kan bidra till effektivare ägarbyten, eftersom den kan motverka att företag automatiskt ärvs av personer som saknar intresse eller kompetens att fortsätta driva verksamheten. På så sätt kan arvsskatt under rätt förutsättningar indirekt stärka produktivitet och företagsstyrning.¹⁸ Den samlade forskningen indikerar således att arvsskattens effekter på familjeföretag sträcker sig från att skapa betydande likviditetspress till att i vissa fall främja mer ändamålsenliga ägarstrukturer men att utfallet avgörs av lagstiftningens tekniska detaljer.

I Sverige utgjorde arvsskatten under lång tid ett hinder för generationsväxlingar i familjeföretag. Inför reformen konstaterade regeringen att arvs- och gåvobeskattningen

---

¹⁷ Wojciech Kopczuk, *Taxation of Intergenerational Transfers and Wealth*, i Alan J Auerbach, Raj Chetty, Martin Feldstein och Emmanuel Saez (red), *Handbook of Public Economics*, vol 5 (Elsevier 2013) s.371

¹⁸ *Ibid.* s.372-373

ofta tvingade fram uttagsbeskattningar, lån eller delvisa försäljningar av tillgångar för att finansiera skatten. Detta skapade likviditetspress och risk för att företaget splittrades vid ägarbytet, särskilt i mindre företag där kapitalet var bundet i verksamheten. Reformmotivet var att undanröja dessa hinder, förenkla överlåtelser och stärka företagsklimatet.¹⁹ I ESO-rapporten från 2021 visar Elinder och Erixson att skatten bidrog med marginella intäkter för staten, omkring 0,1 procent av bnp, men medförde betydande överlåtelsekostnader och negativa effekter för generationsskiften.²⁰ Sebastian Escobar-Jansson påpekar i SNS-analysen lärdomar om den svenska arvs-katten även att skatten medförde kapitalflykt där flera entreprenörer och förmögna familjer flyttade utomlands exempelvis Schweiz eller Storbritannien som hade dubbelbeskattningsavtal med Sverige för att undvika beskattningen.²¹ Slopandet av arvs-katten minskade på överlåtelsekostnaderna, förbättrade förutserbarheten och förenklade övergången av företagen till följande generation. Ytterligare tecken på reformens effekter framkommer i Skatteverkets redovisningar hur kapital återvänder tillbaka till Sverige från andra länder. Från år 2010 till 2014 tog skatteverket emot ca. 8000 så kallade självrättelser från personer som själva valt att redovisa kapital som tidigare funnits i utlandet.²² Sveriges vägval utgör därmed en relevant rättspolitisk referens när den finländska modellen ska värderas.

Finländska studier inom generationsväxlingar i familjeföretag beskriver återkommande hur ArvsskatteL 55 § är villkorade av detaljerade krav på värdering, kvalifikation, fortsatt verksamhet och tidsvillkor. Villkoren medför process samt rådgivningskostnader och styr både val av tidpunkt och form för överlåtelser som gåva, gåvoliknande köp eller aktieförsäljning. Forskning lyfter också att fortsättningskrav och tidsvillkoren skapar rättslig osäkerhet särskilt i onoterade bolag och att avvikelser från huvudregeln om beskattning till marknadsvärde kräver detaljerad planering av upplägget och förhandskontakter med skatteförvaltningen. Detta är ofta resurskrävande och ställer speciellt utmaningar på mindre företag med begränsad kapacitet. I en undersökning från 2013 av Olli Ropponen framgår det att företag som genomfört skiftet tenderar att öka utdelningarna och minska investeringarna efter övergången. Studien lyfter också fram minskningar i företagens resultat och antal anställda efter att generationsväxlingar hade genomförts. Resultaten visar att kassaflöden omallokeras till skattebetalningar snarare

---

¹⁹ Regeringskansliet, *Prop. 2004/05:25 Slopad arvs- och gåvoskatt*

²⁰ Elinder och Erixson 2021

²¹ *Escobar-Jansson 2019*

²² Amanda Wollstad och Anders Ydstedt, "Lärdomar av avskaffad arvsskatt", *Svensk skattetidning* 2021

än att styras till investeringar.²³ I rapporten från 2025 även gjord av Ropponen upptäckte man att familjeföretag i Usa, förutom de negativa effekterna som arvsbatten hade på investeringar och arbetskraften, ökade även sannolikheten till en försäljning av företaget.²⁴

För det enskilda familjeföretaget framstår generationsväxlingen som ett skede där skatteutfall och villkor riskerar att tränga undan affärsnässiga prioriteringar. Likviditetskrav i samband med överlåtelsen gör att kassaflöden omallokeras från investeringar till att hantera skatter och uppfylla villkor. Generationsväxlingen medför process- och rådgivningskostnader och styr val av tidpunkt och formen av överlåtelsen mer utifrån skattehänsyn än utifrån verksamhetens behov. Tillsammans kan detta motverka kontinuiteten och vid en ogynsam riskprofil öka sannolikheten för försäljning av verksamheten i stället för fortsatt familjeägande.

Tidigare forskning har belyst både den svenska och finska modellen för arv- och gåvobeskattnng vid generationsväxlingar. Men det saknas fortfarande en kausalt identifierad jämförelse på företagsnivå som empiriskt klargör vilka effekter olika beskattnngsmodeller faktiskt har på familjeföretagens likviditet, investeringar, ägarkontinuitet och administrativa börda. Den befintliga litteraturen är fragmenterad mellan skatte- och bolagsrättsliga perspektiv och erbjuder därför ingen samlad analys av hur rättssystemets utformning påverkar företagsstyrning och företagens kontinuitet. Denna avhandling avser att fylla denna lucka genom att kombinera en rättsekonomisk analys av regelverkens struktur med empiriska jämförelser av företagens faktiska beteende före och efter ägarskiftet i Sverige och Finland.

1.2 Syfte och forskningsfrågor

Syftet med denna avhandling är att kvalitativt utvärdera den svenska modellen med avskaffad arvs- och gåvobeskattnng. Avhandlingen beskriver och värderar modellens reella effekter för familjeföretag och ställer dessa mot de hinder som den nuvarande finländska regleringen skapar. Slutmålet är normativa rekommendationer som motiverar varför Finland bör införa den svenska modellen för att stärka ägandeklimatet, investeringarna och kontinuiteten i finländska familjeföretag.

---

²³ Olli Ropponen, *Sukupolvenvaihdoksen vaikutus perheyrittysten toimintaan* (VATT Tutkimukset 174, Helsinki 2013)

²⁴ Olli Ropponen, *Perintö- ja lahjaveron käyttäytymisvaikutukset* (ETLA Raportti No 157, Helsingfors 2025)

Utifrån detta syfte söker avhandlingen svar på följande frågor:

1. Vilka centrala problem kan identifieras i det findlänska regelverket?
2. Vilka fördelar skulle implementeringen av den svenska modellen medföra?

1.3 Metod

Denna avhandling använder en kvalitativ rättsvetenskaplig metod där rättsretorik utgör den huvudsakliga analytiska ramen. Valet av metod motiveras av att forskningsfrågorna rör både rättens funktion och dess normativa struktur. Vid analys av arv- och gåvobeskattnings betydelse för familjeföretag räcker det inte att beskriva gällande rätt, det krävs även en förståelse av hur och varför lagstiftningen motiveras, tolkas och tillämpas på sätt som får betydande ekonomiska konsekvenser för företagen. Rättsretoriken erbjuder just denna möjlighet genom att betrakta juridiken som ett argumentativt fält där rättsliga ståndpunkter formas och prövas genom skäl, värderingar och logiska strukturer.

Den nyretoriska traditionen, som utvecklats av Chaïm Perelman och Lucie Olbrechts-Tyteca, utgör en central inspirationskälla för avhandlingens metod. Perelman framhåller att rättsliga argument alltid riktas mot en publik, det vill säga mot de aktörer som måste övertygas för att en norm eller tolkning ska vara legitim och praktiskt verksam. Argumentationens styrka bedöms därför inte enbart genom formell logik, utan genom dess förmåga att framstå som rimlig, koherent och relevansbärande i en konkret rättslig och social kontext.²⁵ Detta är särskilt viktigt i skatterättsliga frågor där lagstiftningen ofta motiveras genom blandade ekonomiska, fördelningspolitiska och funktionella argument. Genom rättsretoriken kan dessa argument identifieras och värderas i relation till de mål som lagstiftaren uttryckligen eller implicit avser att främja.

Som komplement till Perelmans retoriska teori används Neil MacCormicks modell för juridisk argumentation och rättsligt resonerande. Denna metod ger struktur för hur rättsliga slutsatser motiveras genom en kombination av regler, principer och konsekvensresonemang. MacCormick betonar att juridisk rationalitet inte handlar om att mekaniskt följa regler, utan om att formulera bästa möjliga tolkning, givet till rättssystemets struktur och de värden som det syftar till att upprätthålla.²⁶ Denna syn är

---

²⁵ Chaïm Perelman and Lucie Olbrechts-Tyteca, *The New Rhetoric: A Treatise on Argumentation* (University of Notre Dame Press 1969) s.19-23

²⁶ Neil MacCormick, *Legal Reasoning and Legal Theory* (Oxford University Press 1978) s.15

särskilt relevant för avhandlingens ämne eftersom arv- och gåvobeskattningen i Finland och Sverige utvecklats genom omfattande rättspolitiska överväganden, där normativa principer om rättvisa, likformighet och effektivitet vägs mot praktiska hänsyn såsom likviditet och familjeföretagens investeringsförmåga.

I enlighet med dessa teorier bygger avhandlingens metod på tre huvudmoment. För det första används en rättsdogmatisk analys för att fastställa det finländska och det svenska regelverkets materiella innehåll, särskilt avseende för Arvsskattel 55 § och den svenska reformen från 2005. Dogmatiken fungerar som en nödvändig grund för att kunna identifiera de rättsliga premisser som argumentationen bygger på. För det andra genomförs en argumentativ rekonstruktion av de skäl som lagstiftare, myndigheter och forskare använt för att motivera reglernas utformning. Detta innebär en analys av hur argument konstrueras, vilka värderingar de uttrycker och hur hållbara de är mot bakgrunden av rättsretorikens krav på koherens och övertygelsekraft.²⁷ För det tredje används en funktionell jämförelse mellan Finland och Sverige, där fokus ligger på hur deras respektive modeller hanterar samma grundläggande problem, likviditetsbelastning, förutsebarhet, administrationsbörda och företagskontinuitet.

Materialet består av lagar, förarbeten, rättspraxis, myndighetsanvisningar samt doktrin inom skatte- och handelsrätt. Empiriska rapporter och tidigare forskning används inte som normativa källor, utan som bakgrundsmaterial för att förstå vilka faktiska effekter reglerna ger upphov till. Dessa empiriska resultat fungerar därmed som kontext för argumentationen, i enlighet med Perelmans syn på hur fakta och värderingar samverkar i juridisk argumentation.²⁸

Metoden har vissa begränsningar. En retorisk analys ger inte samma kausala precision som statistiska modeller, och rättsjämförelsen påverkas av att Finland och Sverige verkar inom delvis olika institutionella miljöer. Dessa begränsningar hanteras genom att argumentens premisser redovisas transparent och genom att analysen konsekvent kopplas till tydligt identifierade rättsliga och funktionella kriterier.

Genom att kombinera rättsretorik med dogmatisk och funktionell analys möjliggörs en metod som är väl anpassad för avhandlingens syfte, att förklara, värdera och jämföra två

---

²⁷ Ibid. s.45-50

²⁸ Perelman & Olbrechts-Tyteca s.76-77

beskattningsmodeller utifrån deras normativa hållbarhet och deras praktiska betydelse för generationsväxlingar i familjeföretag.

1.4 Avgränsningar

Avhandlingen behandlar de rättsliga frågor som uppkommer vid generationsväxlingar i familjeföretag med särskild inriktning på aktiebolag. Fokus ligger således på den företagsform som i praktiken är vanligast bland medelstora och större familjeföretag, och som därmed också har störst betydelse för sysselsättning, investeringar och företagskontinuitet. Aktiebolaget erbjuder en tydlig ägarstruktur, ett utvecklat regelverk om kapital och ansvarsfördelning samt etablerade mekanismer för bolagsstyrning.

Avhandlingen omfattar däremot inte enskilda näringsidkare, öppna bolag eller kommanditbolag. Dessa företagsformer har i regel en annan rättslig och ekonomisk struktur, där ägarens eller delägarnas personliga ansvar, finansieringsförutsättningar och överlåtelseförfaranden skiljer sig väsentligt från aktiebolagets. Även om generationsväxlingar kan ge upphov till liknande problem i fråga om likviditet och beskattning inom dessa företagsformer, är regelverken och de praktiska utmaningarna av sådan karaktär att de behöver behandlas i andra sammanhang.

Avgränsningen innebär att analysen koncentreras till de frågor som är mest relevanta för familjeägda aktiebolag, i synnerhet i relation till skattelättnader vid arv och gåva enligt Arvsskattel 55 § och motsvarande frågor i den svenska rättsordningen före och efter reformen 2005. Syftet är därigenom att skapa en fokuserad undersökning som kan bidra till att fördjupa förståelsen av hur rättsliga mekanismer kan stödja företagskontinuitet i familjeföretag som har en betydande roll för det finländska näringslivet.

2 TEORI

För att förstå hur olika beskattningsmodeller påverkar företagskontinuitet krävs en teoretisk ram som förklarar sambandet mellan rättens struktur och ekonomiskt beteende. Den teori som presenteras i detta kapitel har därmed som mål att förankra analysen i etablerade modeller för rättsekonomiskt tänkande, bolagsstyrning och beskattningens funktion i samhällsekonomin. Utgångspunkten är att rätten inte endast reglerar ägande och överlåtelser formellt, utan även skapar incitament, transaktionskostnader och osäkerhet som påverkar företagens strategiska beslut.

2.1 Företagskontinuitet och samhällsekonomisk funktion

Företagskontinuitet är en grundläggande förutsättning för en stabil och hållbar marknadsekonomi. Begreppet kan definieras som ett företags förmåga att bestå genom ägarförändringar och generationsskiften utan att dess verksamhet, värdeskapande funktion eller samhällseliga roll går förlorad. En bestående kontinuitet är avgörande för både företagets långsiktiga framgång och för sysselsättning, innovationsförmåga och regional utveckling. I en ekonomi där familjeföretag utgör merparten av företagsbeståndet får frågan om kontinuitet dessutom ett direkt samhällsekonomiskt värde.

Enligt Douglass C. North är institutionell stabilitet en grundläggande förutsättning för långsiktig ekonomisk tillväxt. Institutioner, som kan vara formella och informella regler bildar tillsammans den struktur som styr ekonomiskt beteende. Formella regler är explicita, lagfästa och universella, medan informella regler är implicita, socialt förankrade och kontextberoende. Deras effekter är därför olika, de formella reglerna skapar juridiskt förutsägbarhet medan de informella skapar social legitimitet. En välfungerande ekonomi kräver att dessa regeltyper stödjer varandra, om lagstiftningen uppfattas som oförenlig med rådande normer, minskar aktörernas vilja att följa eller investera inom systemet.²⁹ Genom att reducera osäkerhet och definiera reglerna för ägande, investeringar och transaktioner möjliggör dessa ekonomisk utveckling.³⁰ När institutionerna däremot är oklara, oförutsägbara eller kostsamma att efterleva, tenderar aktörer att välja kortsiktiga eller defensiva strategier. I fråga om generationsväxlingar

---

²⁹ Douglass C North, *Institutions, Institutional Change and Economic Performance* (Cambridge University Press 1990) s.3-6

³⁰ Ibid. s.8-9

kan detta ta sig uttryck i att ägarfamiljer skjuter upp generationsväxlingen eller säljer företaget externt, vilket i sin tur kan leda till att kapital och sysselsättning går förlorade.

Norths institutionella teori belyser därmed att rättssystemet inte enbart fungerar som ett neutralt ramverk för företagsverksamhet, utan som en aktiv mekanism som påverkar resursfördelning, risk och incitament. Företag som verkar i en stabil och förutsägbar miljö tenderar att investera mer långsiktigt, medan osäkerhet om skatteutfall eller tillämpningspraxis försvagar benägenheten till expansion och generationsväxlingar. I detta sammanhang får beskattningsreglernas utformning en betydande faktor, inte endast som ett fiskalt verktyg, utan som institutionell signal om förtroende och kontinuitet.

Joseph A. Schumpeter utvecklade en kompletterande syn på sambandet mellan institutioner och ekonomisk utveckling genom sin teori om entreprenörskap och ekonomisk omvandling genom ”nya kombinationer”.³¹ I Schumpeters modell sker ekonomisk förnyelse genom att resurser kontinuerligt omfördelas till mer produktiva användningar, där entreprenören fungerar som drivkraften bakom den diskontinuerliga förändringen i det ekonomiska systemet. För att denna process ska ske effektivt krävs institutionella strukturer som underlättar anpassning och övergångar snarare än hindrar dem.³² När arv- och gåvobeskattnings leder till likviditetspress eller osäkerhet kring värdering av företagsförmögenhet, kan det resultera i att livskraftiga företag upplöses eller säljs i stället för att överföras vidare inom familjen. En sådan effekt innebär inte bara en privat förlust, utan också en samhällsekonomisk ineffektivitet, då humankapital, erfarenhet och socialt nätverk går förlorade.

Ronald H. Coase framhöll i sin artikel *The Problem of Social Cost* att transaktionskostnader utgör den avgörande faktorn för hur effektivt resurser kan allokeras.³³ När det kostar mycket i pengar, tid eller osäkerhet att genomföra en ägarförändring, riskerar resurserna att stanna i mindre produktiva händer. I en familjeföretagskontext kan arvsskatt, tidsvillkor och komplexa värderingsregler fungera som sådana kostnader. De gör överlåtelsen svår att planera, ökar behovet av juridisk rådgivning och tvingar fram likviditetslösningar som dränerar företaget på kapital.

---

³¹ Joseph A Schumpeter, *The Theory of Economic Development: An Inquiry into Profits, Capital, Credit, Interest, and the Business Cycle* s.66-74

³² Ibid. s.103

³³ Ronald H Coase, ‘The Problem of Social Cost’ (1960) 3 *Journal of Law and Economics* 1, <https://www.law.uchicago.edu/sites/default/files/file/coase-problem.pdf>

Följden blir att den samhällsekonomiska effektiviteten minskar, eftersom företag som annars hade fortsatt skapa sysselsättning och innovation i stället försvagas eller avyttras.

Betydelsen av företagskontinuitet framträder särskilt tydligt inom familjeföretagssektorn. Enligt en rapport från European Family Businesses utgör familjeägda företag cirka 60 procent av de privata företagen i Europa och står för omkring 40 till 50 procent av den totala sysselsättningen i den privata sektorn.³⁴ Dessa företag fungerar som långsiktiga stabilisatorer i ekonomin och är ofta djupt förankrade i sina lokalsamhällen. När generationsväxlingar misslyckas på grund av rättsliga eller skattemässiga hinder påverkas därför hela det ekonomiska ekosystemet. Arbetsstillfällena går förlorade, leverantörsnätverk fragmenteras och lokalt kapital riskerar att flyttas bort från regionen.

I detta sammanhang kan beskattningen betraktas som ett verktyg för att fördela risk och kapital mellan generationer. Ett välavvägt system kan främja långsiktig kapitalbildning och innovation, medan ett byråkratiskt och osäkert regelverk tenderar att skapa kortsiktighet. Kaplow och Shavell lyfter fram att beskattnings- och rättssystem bör utformas så att de minimerar de totala samhällsekonomiska kostnaderna, både administrativa kostnader och beteendemässiga snedvridningar som påverkar produktiva beslut.³⁵ Detta innebär att skatteregler inte får skapa oproportionerliga hinder för produktiva aktiviteter. När arvsskatt leder till betydande likviditetskrav utan möjlighet till uppskov, fungerar den som en överföringskostnad som minskar det produktiva kapitalet i ekonomin.

I ett vidare samhällsperspektiv innebär detta att företagskontinuitet inte enbart är en fråga om individuell framgång eller familjeförmögenhet, utan om företagens resiliens. Ett fungerande rättssystem ska kunna möjliggöra generationsväxlingar utan att skapa osäkerhet, samtidigt som legitimiteten i skattesystemet upprätthålls. Den rättsekonomiska balansen ligger därmed i att utforma regler som både främjar effektivitet och bevarar förtroende.

Sammantaget visar den institutionella, ekonomiska och rättsliga litteraturen att företagskontinuitet måste förstås som ett uttryck för samhällsekonomisk stabilitet.

---

³⁴ European Family Businesses, *Family Businesses in Europe: Data and Key Policy Issues* (2016) <https://europeanfamilybusinesses.eu/wp-content/uploads/2021/12/PP-Family-Businesses-in-Europe-2016.pdf>

³⁵ Louis Kaplow and Steven Shavell, *Fairness versus Welfare* (Harvard University Press 2002) s.333-334, 409

Lagstiftning som minskar osäkerhet, begränsar likviditetsrisker och främjar långsiktigt ägande bidrar inte bara till företagets kontinuitet, utan även till ett hållbart och inkluderande näringsliv. Därmed blir arv- och gåvobeskattningens utformning en central mekanism i det institutionella ramverk som avgör hur kapital, kunskap och ansvar förs vidare mellan generationer.

2.2 Bolagsstyrning och ägarstruktur

Bolagsstyrning handlar i grunden om hur företag organiserar och fördelar makt, ansvar och kontroll mellan ägare, styrelse och ledning.³⁶ I Mäntysaaris teori om bolagsstyrning är utgångspunkten att företaget själv inte aktieägarna borde vara den centrala principalen i bolagsstyrningen. Detta skiljer sig från den klassiska agentmodellen hos Jensen och Meckling, där ägarna ses som huvudmän och ledningen som deras agenter. Mäntysaari argumenterar i stället för att det är företaget som bär de långsiktiga riskerna och vars överlevnad är den främsta målsättningen, vilket innebär att både styrelse och ledning måste agera i företagets intresse och inte enbart i aktieägarnas.³⁷ I denna modell blir bolagsstyrning inte primärt ett verktyg för att skydda ägare från opportunist, utan ett system för att hantera ett brett spektrum av agentrelationer mellan företaget och dess olika intressenter där även aktieägare, banker och andra parter betraktas som potentiella agenter som måste kontrolleras.³⁸

Företagets perspektiv innebär även att separationen mellan ägande och kontroll inte är den centrala orsaken till bolagsstyrningsproblem, vilket klassisk agentteori annars utgår ifrån. Enligt Mäntysaari är denna separation i stället ett svar på vissa styrningsproblem, och förekommer dessutom inte i majoriteten av företag, särskilt inte i små och medelstora företag. Bolagsstyrningens syfte blir därför att säkerställa att företagets organisation fungerar på ett sätt som främjar dess långsiktiga överlevnad, hanterar risker och styr agentrelationerna effektivt.³⁹

När företaget ses som principal får frågan om vad som utgör en ”bra ägare” en annan innebörd. En bra ägare är enligt Mäntysaaris modell en ägare som stödjer företagets långsiktiga mål, minskar agentkostnader och inte driver företaget i strid med dess fundamentala överlevnadsintresse. I detta perspektiv kan familjeföretagare fungera som

---

³⁶ Bob Tricker, *Corporate Governance: Principles, Policies, and Practices* (4th edn, Oxford University Press 2019) s.3-5.

³⁷ Petri Mäntysaari, *The Law of Corporate Finance*, Vol I (Springer 2010) s.97-99

³⁸ Ibid. s.160-165

³⁹ Ibid.

särskilt starka ägare. Mäntysaari visar att familjeägande ofta kombinerar ägarmakt och aktiv operativ närvaro, vilket skapar en tät relation mellan beslutsfattare och företagets verksamhet. Detta leder vanligtvis till lägre agentkostnader, eftersom familjemedlemmar har långsiktiga relationer, omfattande informell informationsdelning och starka sociala kontrollmekanismer som kompletterar den formella bolagsstyrningsstrukturen.⁴⁰

Familjeägda företag bygger dessutom ofta på relationell styrning som löper parallellt med den juridiska styrningsstrukturen. Familjens sociala band kan stärka övervakning, skapa tillit och bidra till stabilitet över generationer. Detta gör familjemedlemmar till effektiva monitorer av ledningen, särskilt eftersom deras engagemang ofta är långsiktigt och eftersom de har multipla roller som ägare, framtida arvtagare och ibland även som verksamma i företaget.⁴¹

Williamson betonar i sin transaktionskostnadsteori att varje institutionell regel som ökar kostnaderna för att genomföra en transaktion tenderar att minska den ekonomiska effektiviteten.⁴² Transaktionskostnader kan bestå av tid, information, juridisk rådgivning eller osäkerhet om framtida villkor.⁴³ Vid generationsväxlingar fungerar ofta skatteregler som just sådana kostnader, eftersom de kan fördröja överlåtelse, öka administrationsbördan och tvinga fram kapitalutflöden från företaget för att betala skatt. I detta avseende kan beskattningen påverka företagets interna styrningsstruktur genom att omfördela resurser från produktiva investeringar till transaktionsrelaterade kostnader.

Enligt OECD spelar familjeföretag en avgörande roll i att upprätthålla långsiktig sysselsättning och regional ekonomisk stabilitet, eftersom de ofta återinvesterar vinster i verksamheten och har starka lokala band. En ägarbas som präglas av långsiktighet och förutsebarhet främjar investeringar och ansvarstagande, medan en fragmenterad eller kortsiktig ägarstruktur tenderar att skapa osäkerhet och svaga incitament för utveckling.⁴⁴

När rättsliga eller skattemässiga hinder gör intern succession svår, ökar risken att familjeföretag säljs till externa aktörer eller upplöses, vilket innebär att både kapital,

---

⁴⁰ Ibid. s.288-289

⁴¹ Ibid.

⁴² Oliver E Williamson, *The Economic Institutions of Capitalism: Firms, Markets, Relational Contracting* (Free Press 1985) s.18-21.

⁴³ Ibid. s.32

⁴⁴ OECD 2021

kunskap och lokalt engagemang går förlorade.⁴⁵ Som tidigare lyfts fram utgör familjeägda företag omkring 60 procent av de privata företagen i Europa och sysselsätter nära hälften av arbetskraften inom den privata sektorn. Denna andel är så betydlig att regler som påverkar ägarstrukturens kontinuitet får direkta samhällsekonomiska konsekvenser.

2.3 Rättslig legitimitet och förutsebarhet

Medan rättsekonomin fokuserar på effektivitet och resursallokering, framhåller rättsteorin att lagstiftningens effektivitet i praktiken beror på legitimitet och förutsebarhet. För att regler ska fungera som incitament måste de uppfattas som rättvisa, stabila och förutsägbara. Ett regelverk som visserligen främjar effektivitet men upplevs som osakligt, skapar osäkerhet och minskar aktörernas vilja att följa lagen eller investera långsiktigt.

Niklas Luhmann framhåller i *Legitimation durch Verfahren* att rättens legitimitet inte främst uppstår genom resultatet av besluten, utan genom det förfarande som leder fram till dem.⁴⁶ Legitimitet, enligt Luhmann är en produkt av proceduriell rationalitet snarare än materiell rättfärdighet. Så länge beslutsprocessen präglas av transparens, konsekvens och förutsebarhet, kan rättssystemet upprätthålla tillit även när utfallen inte gynnar alla parter.⁴⁷ Proceduren fungerar därmed som ett självständigt kommunikationssystem som omvandlar samhällsliga konflikter till rättsligt hanterbara frågor.⁴⁸ Genom transparenta och förutsebara beslutsprocesser skapas tillit för att rättsordningen behandlar aktörer rättvist även när utfallen varierar. Tillit är en betydande faktor i skatte- och bolagsrättsliga sammanhang, där företagare ofta måste fatta beslut under osäkerhet om framtida tolkning och tillämpning. När förutsebarheten brister exempelvis genom oklara värderingsregler, återkravsbestämmelser eller varierande myndighetspraxis uppstår rättslig osäkerhet som motverkar både legitimiteten och investeringsbesluten.

Liknande tankegångar utvecklas av Lon L. Fuller i *The Morality of Law*. Han framhåller att rättens legitimitet vilar på dess förmåga att upprätthålla en inre moralitet, en ordning som gör det möjligt för regler att faktiskt styra mänskligt beteende.⁴⁹ För Fuller ligger denna moralitet inte i lagarnas innehåll, utan i hur de skapas, tillämpas och

---

⁴⁵ Ropponen 2013

⁴⁶ Niklas Luhmann, *Legitimation durch Verfahren* (Suhrkamp Taschenbuch Wissenschaft 443, 1983) s.42-43

⁴⁷ Ibid. s.46-47

⁴⁸ Ibid. s.54-57

⁴⁹ Lon L Fuller, *The Morality of Law* (2nd edn, Yale University Press 1969) s.33-34

kommuniceras. Ett rättssystem som präglas av tydlighet, kontinuitet och konsekvens gör det möjligt för individer att planera sina handlingar utifrån rättens normer. Om lagstiftningen däremot förändras godtyckligt, tolkas inkonsekvent eller saknar transparens, förlorar den sin normativa kraft och därmed sin legitimitet.⁵⁰ I ett skatterättsligt sammanhang innebär detta att förutsebarhet och kontinuitet är nödvändiga förutsättningar för rättssystemets trovärdighet. Företagare måste kunna fatta beslut med en rimlig säkerhet om de rättsliga och ekonomiska följderna. I andra fall riskerar lagstiftningen att framstå som slumpmässig snarare än rättvis.

Även Jürgen Habermas betonar i *Between Facts and Norms* att rättens legitimitet vilar på dess kommunikativa rationalitet. Det vill säga förmågan att motivera regler på ett sätt som erkänns som rimligt av de rättssubjekt som påverkas.⁵¹ Rättens auktoritet bygger därmed inte på tvång, utan på en ömsesidig förståelse om dess nödvändighet. I näringslivskontext innebär detta att skatte- och bolagsrätten måste utformas så att den uppfattas som rättvis, proportionerlig och begriplig för de företagare som ska tillämpa den. När företag upplever regler som oförutsägbara eller oproportionerliga, skapas inte bara administrativa hinder, utan en gradvis försvagning av tilliten mellan lagstiftare och marknadsaktörer.

Joseph Raz intar en liknande men mera pragmatisk synpunkt. I *The Authority of Law* menar han att rättsordningens auktoritet beror på dess förmåga att fungera som en pålitlig vägledning för mänskligt handlande.⁵² Detta förutsätter att lagarna är klara, offentliga och relativt stabila, så att individer kan förutse deras tillämpning och därigenom bättre uppnå sina mål. Enligt Raz är rättens uppgift inte att utöva detaljkontroll, utan att skapa förutsebarhet och samordning genom tydliga normer.⁵³ Detta är relevant vid företagsöverlåtelser, där långa planeringshorisonter och komplexa rättsliga processer kräver ett stabilt och förutsägbart rättsläge. Ett rättssystem som förändras snabbt eller tillämpas inkonsekvent ökar transaktionskostnaderna och motverkar kapitalbildningen även om reglerna i sig framstår som rationella.

I den rättsekonomiska kontexten kompletterar legitimitet och förutsebarhet alltså effektivitetsprincipen. En rättsordning som enbart optimerar resursallokering utan att

---

⁵⁰ Ibid. s.42-48

⁵¹ Jürgen Habermas, *Between Facts and Norms: Contributions to a Discourse Theory of Law and Democracy* (Polity Press 1996) s.108

⁵² Joseph Raz, *The Authority of Law: Essays on Law and Morality* (2nd edn, Oxford University Press 2009 [1979]) s.3

⁵³ Ibid. s. 214-215, 221

skapa tillit riskerar att förlora sin faktiska styrförmåga. För familjeföretag, som ofta planerar över flera generationer, blir rättens stabilitet och trovärdighet avgörande för att investeringar och successioner ska ske inom landet. Legitimitet fungerar därför som en institutionell resurs, den minskar osäkerhet, stärker förtroendet för systemet och skapar långsiktiga incitament att agera inom rättens ramar.

2.4 Skatterättens normativa och institutionella funktion

Beskattningen utgör inte enbart ett instrument för att finansiera den offentliga sektorn utan kan ses även som en grundläggande institutionell mekanism i rättsstaten. Den definierar gränsen mellan individens och statens ekonomiska handlingsutrymme och konkretiserar i praktiken förhållandet mellan rätt och makt. Som Stanley Surrey påpekar i *Pathways to Tax Reform* utgör beskattningen den tydligaste påminnelsen om det sociala kontraktet mellan staten och dess medborgare.⁵⁴ Skatterätten är således inte enbart ett tekniskt redskap för intäktsinsamling utan ett normativt system som uttrycker samhällets uppfattning om rättvisa, jämlikhet och fördelning. De centrala rättsliga principerna lagbundenhet, likformighet, proportionalitet och förutsebarhet fungerar som skatterättens normativa grundpelare.

Lagbundenhetsprincipen utgör den mest fundamentala av dessa. Den innebär att ingen skatt får tas ut utan stöd i lag, antagen av den lagstiftande makten. Historiskt utvecklades denna princip ur kampen mot enväldig beskattning och den utgör än i dag en av demokratins hörnstenar.⁵⁵ Lagstödskravet begränsar myndigheternas handlingsutrymme och skyddar medborgaren mot godtycke. Men förutsätter samtidigt att lagstiftningen är tillräckligt tydlig och tillämpbar för att möjliggöra förutsebar rättsstillämpning. Genom detta bindes beskattningen till rättsstatens kärna att den offentliga makten endast får utövas med lagens stöd och inom dess gränser.⁵⁶

Likformighetsprincipen eller principen om jämlikhet inför beskattningen har en central roll i rättvisefrågor. Det innebär att lika fall ska behandlas lika, så att beskattningen inte blir godtycklig eller diskriminerande. Domstolar i flera europeiska länder har slagit fast att lika ekonomiska situationer ska beskattas på samma sätt och att avvikelser endast är

---

⁵⁴ Stanley Surrey, *Pathways to Tax Reform: The Concept of Tax Expenditures* (Harvard University Press 1973) s.4-8.

⁵⁵ Victor Thuronyi *Tax Law Design and Drafting*, Vol. 1 (IMF 1996) s.16

⁵⁶ *Ibid.* s.17-18

tillåtna när de vilar på rationella och sakliga grunder. Denna princip förhindrar därmed ogrundade skillnader i beskattningen och stärker medborgarnas tillit till rättssystemet.⁵⁷

Proportionalitetsprincipen har under senare decennier fått ökad betydelse i västerländsk skatterätt. Den innebär att det måste råda rimlig proportion mellan det syfte staten vill uppnå och de medel som används. Vilket i skattesammanhang betyder att skattebördan inte får vara överdrivet tung eller konfiskatorisk. Europeiska domstolar har tolkat denna princip som ett skydd mot oproportionerlig beskattning och som en del av skyddet för egendom och ekonomisk frihet. Proportionaliteten fungerar därmed som en korrigerande norm som förhindrar att beskattningen undergräver individens ekonomiska bärkraft eller hindrar produktiv verksamhet.⁵⁸

Förutsebarhetsprincipen binder samman dessa rättsliga ideal genom att garantera stabilitet och konsekvens i rättstillämpningen. Enligt Thuronyi är beskattning enligt rättsstatens ideal inte möjlig utan att medborgaren kan förutse de rättsliga konsekvenserna av sina handlingar.⁵⁹ Detta förutsätter att lagstiftningen är tydligt utformad, att domstolarnas rättspraxis tillämpas konsekvent över tid och att det finns möjligheter till en oberoende prövning av myndighetsbeslut. När skatteregler förändras utan tillräcklig framförhållning eller tillämpas oenhetligt uppstår rättsosäkerhet som hotar både ekonomisk effektivitet och tilliten till staten.

Dessa fyra principer lagbundenhet, likformighet, proportionalitet och förutsebarhet utgör tillsammans skatterättens normativa kärna. De begränsar statens beskattningsmakt och legitimerar samtidigt dess utövning.

I den moderna skattepolitiken framhålls ofta neutralitetsprincipen, som innebär att skattesystemet bör utformas så att det påverkar ekonomiska beslut så lite som möjligt. Ett neutralt skattesystem skall varken gynna eller missgynna specifika typer av inkomster, investeringar eller konsumtion. Utan låter ekonomiska aktörer fatta beslut baserade på marknadens villkor snarare än skattemässiga incitament. Neutralitet främjar därmed både effektivitet och rättvisa inom ekonomin.⁶⁰ Det finns dock situationer där en strikt neutralitet inte är önskvärd. Lagstiftaren kan avsiktligt frångå denna princip genom att använda beskattningen som ett styrmedel för att påverka individers och företags beteende i en riktning som anses samhällsekonomiskt gynnsam.

---

⁵⁷ Ibid. s.19-20

⁵⁸ Ibid. s. 24-25

⁵⁹ Ibid. s. 15-16

⁶⁰ Matti Myrsky, *Suomen veropolitiikka* (Talentum 2013) s.99-100

Ett tydligt exempel är tillväxtpolitiska mål, där beskattningen används för att främja företagstillväxt och innovation. Detta kan ske genom särskilda forsknings- och utvecklingsavdrag eller genom sänkta skattesatser för nyetablerade företag med syftet att stimulera ekonomisk dynamik och konkurrenskraft.⁶¹

Den svenska skattepolitiken illustrerar väl hur de normativa principerna samspelar med beskattningens institutionella funktion. Som Wiman framhåller har den svenska utvecklingen präglats av en strävan att förena rättssäkerhet och ekonomisk rationalitet. Där stabila och förutsebara regler utgör grunden för legitimitet men där systemet samtidigt måste vara tillräckligt flexibelt för att kunna möta nya ekonomiska och samhälleliga behov.⁶² Denna balans mellan rättslig stabilitet och ekonomisk anpassningsförmåga är central för förståelsen av skatterätten som en del av rättsstatens struktur. Den visar hur beskattningen inte endast är ett uttryck för statens maktutövning, utan också ett medel för att upprätthålla tillit, förutsägbarhet och funktionell effektivitet i ett dynamiskt samhälle.

---

⁶¹ Ibid. s.101-102

⁶² Bertil Wiman, *Beskattning av företagsgrupper* (Norstedts Juridik 2002) s.27-30

3 METOD

3.1 Metodologisk utgångspunkt

Denna avhandling utgår från en kvalitativ rättsvetenskaplig metod med fokus på att analysera hur arv- och gåvobeskattningen motiveras, struktureras och fungerar i praktiken vid generationsväxlingar i familjeföretag. Forskningsfrågorna rör både rättens funktionella effekter och dess normativa hållbarhet, vilket innebär att enbart en traditionellt dogmatisk framställning av gällande rätt inte är tillräcklig. För att kunna utvärdera den finländska modellens ändamålsenlighet och den svenska reformens överförbarhet krävs en metod som fångar hur rättsregler legitimeras, tolkas och tillämpas i ett konkret ekonomiskt och institutionellt sammanhang.

Avhandlingens metodologiska utgångspunkt är därför en argumentativ analys där rätten betraktas som ett system av skäl, värderingar och motiveringar. Detta innebär att lagstiftarens och myndigheternas argument om exempelvis likviditet, rättssäkerhet, neutralitet och förutsebarhet rekonstrueras och värderas mot bakgrund av de teoretiska utgångspunkter som behandlas i kapitel 2. Metoden syftar inte endast till att beskriva reglernas innehåll, utan att klarlägga varför de ser ut som de gör och vilka praktiska konsekvenser deras bakomliggande motiveringar får för företag i ett generationsskifte.

Valet av denna metod är även motiverat av att studiens syfte är normativt. Avhandlingen utvärderar inte enbart regelverkens struktur, utan även deras förmåga att främja företagskontinuitet, likviditet och rättslig förutsebarhet. En kvalitativ metod gör det möjligt att förena rättsdogmatisk analys av gällande rätt med en funktionell förståelse av hur regler faktiskt påverkar familjeföretagens handlingsutrymme. Genom att kombinera dessa perspektiv skapas en metodologisk ram som är tillräckligt flexibel för att fånga både rättens systematiska dimensioner och dess ekonomiska effekter.

Sammantaget innebär detta att avhandlingen bygger på ett kombinerat rättsligt och argumentativt angreppssätt, där normativa principer, rättsliga strukturer och funktionella effekter analyseras tillsammans för att besvara forskningsfrågorna om den finska modellens brister och den svenska reformens potentiella relevans.

3.2 Rättsretorik

Rättsretoriken utgör en central del av denna avhandlings metodologiska ansats, eftersom analysen av skattelättnader vid generationsväxlingar inte endast handlar om att identifiera gällande rätt och redogöra för rättssystemens tekniska uppbyggnad, utan

om att visa hur dessa normer motiveras, legitimeras och ges mening i den institutionella kontext där de tillämpas. Arv- och gåvobeskattningen är ett område där rättsliga överväganden, ekonomiska konsekvenser och moraliska värderingar samspelar, och där lagstiftaren måste balansera olika intressen, statens skatteintäkter, familjeföretagens likviditet, rättviseföreställningar och samhällets krav på neutralitet och likformighet. För att förstå dessa avvägningar räcker inte en dogmatisk metod. Den måste kompletteras med en argumentativ analys som kan tydliggöra varför lagstiftaren valt vissa lösningar framför andra, och hur dessa val rättfärdigas inför en tänkt publik.

Den nyretoriska teorin som utvecklats av Chaïm Perelman och Lucie Olbrechts-Tyteca ger här ett viktigt analytiskt ramverk. Perelman framhåller att juridisk argumentation verkar inom området för det rimliga och plausibla, där syftet inte är att matematiskt bevisa en sanning utan att övertyga en publik om att ett visst påstående eller en viss norm bör accepteras.⁶³ Argumentationens giltighet beror därmed inte på logisk nödvändighet, utan på dess förmåga att vinna publikens accepants.⁶⁴ Med denna förståelse blir rättsregler inte enbart tekniska styrinstrument, utan resultat av avvägningar och värdeprioriteringar som lagstiftaren genom retoriska medel presenterar som legitima och rationella.

Detta synsätt är särskilt relevant vid analysen av arvsskattens roll i Finland och Sverige. Den finska regleringen med skattelättnader i Arvsskattel 55 §, rättfärdigas genom en argumentation som bygger på föreställningar om likformighet, skatteförmåga och behovet av att undvika godtyckliga undantag. Sverige å sin sida avskaffade arvsskatten 2005 genom konsekvensargument som betonade ekonomisk effektivitet, företagsklimatet och minskad administrativ börda. Här synliggör rättsretoriken att dessa val bygger på olika normativt förankrade värdehierarkier snarare än på entydiga tekniska överväganden.

En av Perelmans mest betydelsefulla insikter är publikbegreppet där varje argumentation riktas till en publik som kan vara konkret eller abstrakt, men som alltid består av aktörer vars värderingar lagstiftaren måste beakta.⁶⁵ I den svenska debatten om arvsskatten konstruerades en publik som värderade företagsamhet, kapitalrörlighet och konkurrenskraft, vilket gav tyngd åt så kallade pragmatiska argument, dvs. argument

---

⁶³ Perelman och Olbrechts-Tyteca s.1-3

⁶⁴ Ibid s.45

⁶⁵ Ibid. s. 17-23

som hänvisar till praktiska konsekvenser. I Finland adresserades en publik som förväntades värdera likformighet, intäktsneutralitet och skatteförmågeprincipen. Detta gjorde att argumentationen i Finland i större utsträckning byggde på principargument och rättvisemotiv, medan Sveriges argumentation dominerades av effektivitets- och kostnadsskäl.

Perelman och Olbrechts-Tyteca beskriver vidare hur argumentation ofta hämtar stöd från olika värdepremisser, det vill säga allmänna argumentationsgrunder som gör det möjligt att motivera värden som rättvisa, proportionalitet, förutsebarhet och effektivitet.⁶⁶ Vilka sådana värdepremisser lagstiftaren väljer att ge företräde utgör en normativ struktur som den rättsretoriska analysen kan synliggöra. I Sverige betonades framför allt värdepremisser som knyter an till administrativ enkelhet och ekonomisk effektivitet, medan Finland i högre grad utgick från värdepremisser kopplade till neutralitet, skatteförmåga och rättvisa. Genom att identifiera vilka värdeutgångspunkter som ges företräde blir det tydligt att de två systemen inte endast skiljer sig i teknisk uppbyggnad, utan framför allt i hur lagstiftaren argumenterat för och prioriterat olika rättspolitiska mål.

I denna avhandling används rättsretoriken för att analysera hur argumentationen kring skattelättnader vid generationsväxlingar konstrueras, och därigenom för att förstå vilka problem lagstiftningen avser att hantera och vilka lösningar som framställs som legitima. Retoriken tydliggör hur olika aktörer skapar narrativ om familjeföretagens samhällsnytta, riskerna med beskattning och betydelsen av kontinuitet mellan generationer. Den gör det möjligt att analysera hur argumentationen struktureras, vilka värden som ges företräde och hur dessa värden påverkar rättens utveckling över tid.

Den rättsretoriska metoden utgör ett nödvändigt analytiskt verktyg i denna avhandling och spelar en central roll för hur materialet tolkas och förstås. Genom att kombinera denna metod med rättsdogmatik och rättsjämförande analys kan avhandlingen förklara inte endast hur de två rättssystemen ser ut, utan även varför de utvecklats på skilda sätt och hur deras normativa grund bidrar till att forma företagens förutsättningar vid generationsväxlingar. Retoriken gör det möjligt att förstå rättens argumentativa logik, värdebaserade prioriteringar och institutionella funktion och därigenom de faktiska

---

⁶⁶ Ibid. s.93-94

effekter som skattereglerna får för familjeföretagens likviditet, investeringar och ägarkontinuitet.

Den praktiska rättsdogmatiken kräver retorik. Vid tolkning och systematisering av gällande rätt används en rättskällelära⁶⁷ som dock är öppen. Valet av källor och sättet att kombinera dem beror i praktiken på talarens egna preferenser. Det är vanligt att betona källornas och rättssystemets interna koherens när man legitimerar ett tolkningsförslag.

3.3 Varför valet av Finland och Sverige

En jämförelse av Finland och Sverige blir ett ändamålsenligt val eftersom syftet är att analysera hur skattelättnader vid generationsväxlingar har utformats och motiverats i två nära relaterade rättsordningar. Genom att jämföra två länder som historiskt, institutionellt och ekonomiskt liknar varandra kan det rättsliga materialet analyseras på ett sätt som synliggör både strukturella skillnader och underliggande värdegrundsmässiga motiveringar som påverkar lagstiftningen. Denna typ av komparation möjliggör en fördjupad förståelse för varför reglerna utvecklats på skilda sätt och vilka konsekvenser dessa val får för familjeföretagens praktiska förutsättningar vid ägarskiftet.

Det jämförande angreppssätt som används här följer en funktionell metod, vilket innebär att analysen inte utgår från rättssystemens formella kategorier eller terminologi utan från det praktiska problem som regleringen avser att lösa. I båda länderna är problemet detsamma, hur generationsväxlingar i familjeföretag ska hanteras i ett skattesystem utan att företagets likviditet och kontinuitet äventyras, samtidigt som skattesystemet bevarar legitimitet och rättvisa i relation till andra skattskyldiga. Genom att ta problemfunktionen som utgångspunkt framträder likheter även när lagstiftningens formella uttryck skiljer sig åt. Detta ligger i linje med den funktionella traditionen inom komparativ rättsvetenskap, där lösningarna betraktas mot bakgrund av sina syften och följer snarare än sina juridiska benämningar.⁶⁸

Valet av Sverige som jämförelseland motiveras av flera omständigheter. För det första som tidigare också nämnts har Finland och Sverige liknande samhällsstrukturer, ekonomiska förutsättningar och företagssektorer, vilka gör deras rättssystem särskilt lämpade för jämförande analys. Familjeföretag spelar en central roll i båda länderna och utgör en betydande del av näringslivets struktur, samtidigt som båda rättsordningarna

---

⁶⁷ Petri Mäntysaari, *Auditorier och retorik*, TfR 2016

⁶⁸ F Norling och M Zamboni (red.), *Juridisk metodlära* (Studentlitteratur 2017). s.152-154

historiskt sett har delat rättskulturella drag präglade av nordisk legal tradition. För det andra befinner sig länderna i ett gemensamt institutionellt ramverk genom EU-medlemskap, vilket innebär att skattereglerna utvecklas inom liknande ekonomiska och rättsliga begränsningar. För det tredje utgör Sveriges avskaffande av arvsskatt och gåvoskatt år 2005 en tydlig rättspolitisk kontrast till Finlands system med villkorade skattelättnader, vilket ger en unik möjlighet att analysera två olika normmodeller. En modell som bevarar beskattningen men skapar undantag och en modell som helt avskaffat beskattningen och därmed förändrat incitamentsstrukturen.

4 FINLANDS MODELL

4.1 Familjeföretagens ekonomiska betydelse

Familjeföretag utgör en central del av den nationella näringsstrukturen i både Finland och Sverige och har traditionellt tillskrivits en betydelse som sträcker sig långt utöver deras andel av BNP. Enligt uppskattningar från Europeiska kommissionen består omkring 60 procent av alla företag i Europa av familjeföretag, vilket gör dem till den dominerande företagsformen i stort sett samtliga medlemsstater.⁶⁹ Motsvarande situation gäller i Finland, där familjeägda företag länge utgjort ryggraden i näringslivet och representerar en betydande del av landets sysselsättning, export och regionala ekonomiska aktivitet. Statistik från Perheyritysten liitto visar att familjeföretag sysselsätter över 40 procent av hela företagssektorns personal och står för en betydande del av det långsiktiga ägandet i såväl små som medelstora företag.⁷⁰

Familjeföretag spelar därmed inte enbart en strukturell roll i ekonomin, utan också en samhällelig roll som stabiliserande aktörer. Till skillnad från mycket av det internationella kapitalet kännetecknas familjeföretag ofta av ett långsiktigt investeringsperspektiv, där målsättningen inte primärt är kortsiktig avkastning utan kontinuitet och företagets långsiktiga livskraft.⁷¹ Detta långsiktiga tidsperspektiv skapar stabilitet i konjunktur känsliga sektorer och bidrar till motståndskraft vid ekonomiska kriser. I forskning har det noterats att familjestyrda företag tenderar att ta mer försiktiga finansiella risker, upprätthålla högre soliditet och generellt bibehålla sysselsättningen även under perioder av ekonomisk nedgång.⁷² Dessa karakteristiska drag förklarar delvis varför familjeföretag betraktas som särskilt skyddsvärda i rättspolitiska sammanhang.

En annan aspekt av familjeföretagens ekonomiska betydelse är deras regionala förankring. I många landsbygds- och glesbygdsområden i Finland utgör familjeföretag, och särskilt jordbruk och mindre industriföretag, den huvudsakliga arbetsgivaren och en central del av den lokala infrastrukturen. När ett sådant företag upphör eller säljs till externa aktörer kan det få betydande följder för sysselsättning, skattebas och lokalservice. Denna regionala dimension ligger bakom flera av de rättspolitiska argument som framförts i samband med reformer av arvs och gåvobeskattningen, särskilt i fråga om lättnader vid generationsväxlingar. Lagstiftaren har återkommande

⁶⁹ European Commission, *Family business – SME fundamentals*, EU Internal Market, Industry, Entrepreneurship & SMEs.

⁷⁰ Perheyritysten liitto, *Perheyritysten faktakortti* (2017).

⁷¹ John L Ward, *Keeping the Family Business Healthy* (3rd edn, Palgrave 2016) s.106-109

⁷² *Ibid.* s.14-17

framhållit att den ekonomiska och sociala betydelsen av dessa verksamheter motiverar särskilda mekanismer för att trygga företagets kontinuitet vid ägarövergångar.⁷³

Samtidigt är familjeföretagens samhällsekonomiska roll starkt kopplad till deras ägarstruktur. I ett familjeföretag sammanfaller ofta ägande, ledning och ansvar i högre grad än i spridda eller institutionellt ägda bolag. Detta kan ge upphov till styrkor såsom snabbare beslutsprocesser, starkare värdegrund och närmare relationer till kunder och anställda men också till sårbarheter. En sådan sårbarhet är att företaget återkommande genomgår ägar- och ledningsskiften i samband med generationsväxlingar, vilket i forskningen lyfts fram som komplexa och långvariga förändringsprocesser som kan bli kritiska skeden i familjeföretagets utveckling.⁷⁴ Dessa processer präglas ofta av spänningar kring roller, makt och ansvar, och kan leda till konflikter eller strategisk osäkerhet om de inte hanteras väl. I praktiken innebär ägarskiftet dessutom ofta ett behov av omstrukturering av ägande och finansiering, vilket kan skapa ekonomiska utmaningar för den generation som tar över.

Det är i denna systemiska sårbarhet som arvs och gåvobeskattningen spelar en avgörande roll. När en företagsförmögenhet övergår genom arv eller gåva uppstår en skattepliktig transaktion, vars ekonomiska konsekvenser kan vara särskilt kännbara just i det ögonblick företaget behöver resurser för att genomföra ett välfungerande generationsskifte.⁷⁵ En skattestruktur som inte beaktar företagsverksamhetens särdrag riskerar därför att förstärka en redan befintlig sårbarhet. Detta förklarar varför så många europeiska rättsordningar infört särskilda lättnadsregler för generationsväxlingar, inte som förmåner riktade till en viss kategori företagare, utan som åtgärder för att skydda en central samhällsstruktur.

I både Finland och Sverige har lagstiftaren återkommande framhållit att familjeföretagens betydelse för sysselsättning, innovationsförmåga och kapitalbildning motiverar ett särskilt hänsynstagande vid utformningen av skatteregler som påverkar ägarövergångar. Genom att erkänna att familjeföretag fyller en funktion som inte alltid kan mätas i traditionella marknadsparametrar blir det tydligt varför lagstiftningspolitiken i dessa frågor ofta bygger på en avvägning mellan intäktsneutralitet och företagskontinuitet. Generationsväxlingar berör därmed inte bara

---

⁷³ Ari Engblom *et al*, *Elinkeinoverotus 2023* (Edita Lakitieto 2023) s.829-834

⁷⁴ Mattias Nordqvist, Leif Melin, Matthias Waldkirch and Gershon Kumeto (eds), *Theoretical Perspectives on Family Businesses* (Edward Elgar 2015). s.119-121

⁷⁵ Juusela & Tuominen *Sukupolvenvaihdoksen Verotus* (Alma talent 2018) s.13-16

den privata sektorn utan har bredare ekonomiska konsekvenser, vilket gör dem särskilt relevanta inom skatterätten.

4.2 Den finländska modellens utgångspunkt

Utgångspunkten för den finska arv- och gåvobeskattningen är huvudregeln i Lag om skatt på arv och gåva, enligt vilken skatt bestäms utifrån egendomens marknadsvärde. Denna princip uttrycker en strävan efter bred skattebas och likformig beskattning där överlåtelser av förmögenhet ska i princip behandlas på samma sätt oberoende av om tillgångarna består av likvida medel, värdepapper eller företagsförmögenhet. Mot denna bakgrund framstår bestämmelsen om skattelättnader vid generationsväxlingar i ArvsskatteL 55 § som en medveten och normativt grundad avvikelse från huvudregeln. Den är inte en teknisk detalj utan en rättspolitisk konstruktion som syftar till att mildra de effekter som huvudprincipen får i situationer där företag eller gårdar överläts mellan generationer.

I regeringens proposition 84/2004, där 55 § reformerades, framhåller lagstiftaren att syftet med lättnaden är att underlätta generationsväxlingar i företag och jordbruk genom att reducera den skattebörda som annars skulle följa av beskattning till fullt värde. I propositionen konstateras att lättnadsbestämmelsen i Finland ursprungligen infördes för att trygga kontinuiteten i jordbruks- och företagsverksamhet och att dess effektivitet minskat i takt med att beskattningsvärdena närmat sig de gängse värdena. Regeringen motiverar därför behovet av att modernisera lättnadsregeln för att den fortsatt ska uppfylla sitt syfte, samtidigt som den grundläggande principen om beskattning enligt gängse värde i övrigt ska bestå. Propositionen placerar reformen i ett bredare europeiskt sammanhang och hänvisar till Europeiska kommissionens rekommendation 94/1069/EG, där medlemsstaterna uppmanas att genom skattelättnader, reducerade värderingsunderlag och möjligheter till betalningsanstånd säkerställa att generationsväxlingar i små och medelstora företag inte försvåras av beskattningen.⁷⁶

4.3 Utmaningar i den finländska modellen

4.3.1 Villkorsstrukturen skapar rättsosäkerhet

ArvsskatteL 55 § möjliggör att en del av arvs- eller gåvobeskatten lämnas odebiterad vid generationsväxlingar, men endast ifall följande kumulativa villkor uppfylls:

---

⁷⁶ RP 84/2004 rd

- Överlåtelsens föremål: I arvet eller gåvan ska ingå en gårdsbruksenhet, ett företag eller en del därav.
- Verksamhetsfortsättning: Mottagaren ska fortsätta bedriva jordbruk, skogsbruk eller annan företagsverksamhet i den överlåtna enheten med de erhållna tillgångarna.
- Tröskelvärde: Den del av arvs- eller gåvoskatten som hänför sig till företaget måste överstiga 850 euro.
- Värdering till 40%: Tillgångarna värderas vid beräkningen av skattelättnaden till 40 procent av värdet enligt lagen om värdering av tillgångar vid beskattningen. Detta gäller bl.a. jordbruksjord, byggnader, maskiner och aktiebolags företagsegendom.
- Delvis överlåtelse: Om överlåtelsen sker delvis mot vederlag och vederlaget överstiger 50 procent av gängse värde lämnas gåvoskatten i sin helhet odebiterad.
- Femårsregel och återkrav: Om mottagaren inom fem år överlåter huvuddelen av företaget, återkrävs den odebiterade skatten förhöjd med 20 procent.⁷⁷

Flera av villkoren i 55 § bygger på rättsligt oklara eller delvis odefinierade begrepp. Exempelvis vad som avses med "företag" eller "fortsatt verksamhet" saknar en fullständig legaldefinition och lämnas till bedömning av skattemyndigheten. Skatteförvaltningens anvisningar redogör att lättnad inte beviljas för bolag vars verksamhet huvudsakligen består av värdepappersinnehav, uthyrning av passiva tillgångar eller annan form av investeringsverksamhet. Dessa är dock rekommendationer och inte bindande rättskällor.⁷⁸

Konsekvensen är att bedömningen av samma verksamhet kan skifta beroende på hur verksamhetens karaktär analyseras av enskild handläggare. Den rättsliga osäkerheten förstärks av att företagsverksamhetens art ofta är mixade. Exempelvis kan ett familjeföretag både bedriva aktiv produktion och inneha kapitalplaceringar vilket gör gränsdragningen mellan verksam och passiv förmögenhet svår att förutse. Högsta

---

⁷⁷ ArvskatteL 55§

⁷⁸ Vero.fi 2025

förvaltningsdomstolens praxis visar att även små avvikelser i transaktionsstruktur eller verksamhetsinriktning kan få avgörande konsekvenser för tillämpningen av 55 §.

För att kravet på fortsatt företagsverksamhet ska anses bli uppfyllt har det i rättspraxis godtagits att den skattskyldige deltar i utövandet av faktisk beslutanderätt i företaget eller är aktivt verksam i dess ledande ställning. Att vara ordinarie medlem i ett aktiebolags styrelse eller att sitta i moderbolagets styrelse i förhållande till dotterbolaget har ansetts uppfylla kravet på fortsatt verksamhet. Däremot har det i rättspraxis inte ansetts vara tillräckligt med att sitta i förvaltningsrådet för att uppfylla kraven om fortsatt verksamhet och även styrelsesuppleantens roll har setts som problematiskt i detta avseende.⁷⁹

Den rättsliga osäkerheten förstärks ytterligare av att flera av villkoren i 55 § inte verkar tillsammans på ett helt konsekvent sätt utan snarare överlappar och påverkar varandra på sätt som kan vara svåra att förutse vid planeringen av en generationsväxling. Ett exempel är förhållandet mellan kravet på fortsatt verksamhet och femårsregeln. Även om mottagaren formellt uppfyller kriteriet att fortsätta driva företaget genom att inneha en ledande ställning, kan den faktiska verksamhetens innehåll förändras under karenstiden på sådant sätt att Skatteförvaltningen senare anser att verksamheten inte längre motsvarar den som låg till grund för lättnadsbeslutet. Detta skapar en situation där den skattskyldige, trots att han eller hon agerar i enlighet med företagets affärsbehov, riskerar att retroaktivt drabbas av återkrav om verksamheten förskjuts mot exempelvis kapitalförvaltning eller passiva investeringar.⁸⁰

Ett ytterligare problem utgörs av bristen på tydliga kriterier för hur sammansatta företagsstrukturer ska bedömas. I många familjeföretag bedrivs verksamheten genom flera juridiska personer, där exempelvis ett bolag ansvarar för operativ affärsverksamhet medan andra bolag äger fastigheter eller tillgångar som används i produktionen. Trots att helheten affärsmässigt framstår som ett integrerat företag kan Skatteförvaltningen i vissa fall betrakta vissa bolag som "företag" enligt 55 § medan andra klassificeras som passiva företag. Detta innebär att mottagaren av en gåva måste kunna förutse inte bara hur den egna verksamheten ska fortsätta, utan även hur hela koncernstrukturen uppfattas ur ett skattemässigt perspektiv. Denna problematik blir särskilt tydlig när tillgångar bedöms utifrån deras karaktär snarare än deras funktionella roll i företagets

---

⁷⁹ KPMG 2023 s.842

⁸⁰ Vero.fi

helhet, vilket leder till diskrepans mellan ekonomisk verklighet och rättslig kvalificering.⁸¹

Även villkoret om att företagstillgångarna ska värderas till 40 procent av deras värde enligt lagen om värdering av tillgångar vid beskattningen skapar tolkningsutrymme som påverkar rättssäkerheten. Eftersom värderingen sker enligt regler som inte är specifikt anpassade för generationsväxlingar kan små skillnader i tidpunkt, räkenskapsperiod eller värderingsmetod leda till stora variationer i skattens storlek och därmed även i den del av skatten som kan lämnas odebiterad. Särskilt problematiskt är att värderingen i vissa situationer kan baseras på ett räkenskapsår som inte längre speglar företagets aktuella ekonomiska tillstånd, vilket gör att lättnaden antingen blir oproportionerligt stor eller otillräcklig i förhållande till företagets verkliga värde.⁸²

Därtill finns ett grundläggande systemproblem i att 55 § bygger på ett antal tekniska kriterier som syftar till att objektivera bedömningen, men där tillämpningen i praktiken blir starkt beroende av subjektiva bedömningar. Detta leder till att två generationsväxlingar som är närmast identiska ur affärsperspektiv kan behandlas olika i beskattningen beroende på hur skattemyndigheten tolkar företagets struktur, verksamhetens karaktär eller mottagarens roll. Förutsebarheten försvagas därmed inte bara i enskilda situationer utan även på ett mer systematiskt plan, eftersom rättsläget inte ger tydliga riktlinjer för hur komplexa eller atypiska företag ska bedömas.

Sammantaget innebär dessa tolkningssvårigheter att regelverket, som i sin grundläggande avsikt syftar till att underlätta generationsväxlingar i praktiken ofta tenderar att skapa ett mönster av osäkerhet som gör planeringsprocessen mer komplicerad. Företagare tvingas därför lägga betydande resurser på att säkerställa att samtliga formella och materiella krav verkligen uppfylls inte bara vid tidpunkten för överlåtelsen, utan under hela karenstiden. Detta riskerar att hindra affärsmässiga beslut och därigenom motverka det syfte lagstiftaren ursprungligen haft med lättnaden.

4.3.2 Skatten försvagar likviditeten

Den finska lättnadsmodellen är konstruerad för att säkerställa att familjeföretag kan överföras vidare genom generationer. Trots detta visar empiriska studier att modellen inte fullt ut skyddar det syfte den uttryckligen ska bevara, nämligen kontinuiteten i företagsverksamheten. Familjeföretag tvingas ofta ta lån, öka utdelningarna eller

---

⁸¹ HFD 2006:100

⁸² HFD 2024:55

gemomföra en kombination av dessa efter generationsväxlingen för att finansiera den kvarvarande skattebördan.⁸³ Detta drar kapital ur verksamheten som kunde annars allokeras till den operativa verksamheten och investeringar. Minskade investeringar i perioden efter överlåtelsen är ett särskilt problem, eftersom investeringsnivån är avgörande för att säkra företagets långsiktiga hållbarhet och konkurrenskraft.

I flera fall har den ekonomiska belastningen även lett till externa försäljningar,⁸⁴ vilket är direkt motsatta huvudsyftet med 55 §, att ägandet ska kunna stanna inom familjen. Speciellt i situationer där företaget ingår en utvecklingsfas, tenderar beslutet ifall företaget skall genomföra generationsväxlingen eller säljas vara en ytterlig svår fråga.⁸⁵ Om beskattningen driver företaget i riktning mot försäljning eller ökad skuldsättning under åren av ett ägarskifte innebär det ett hot mot familjeföretagets kontinuitet.

Detta medför att den finska modellen endast delvis uppnår sitt funktionella mål. Där lagstiftaren avser att stärka kontinuiteten visar forskningen att modellen i praktiken ofta skapar likviditetspress som motverkar just detta. En enklare och mer förutsebar modell såsom den svenska, utlämnar behovet av utdelningsfinansiering eller belåning och skapar betydligt bättre förutsättningar för ett generationsskifte där fokus kan ligga på företaget, inte på skatten.

4.3.3 Administrativa kostnader

En generationsväxling är ur skatteplaneringssynpunkt ett mycket komplext och krävande projekt. Planeringen berör flera olika skatteformer, framför allt inkomstbeskattning, arv- och gåvobeskattning samt överlåtelsebeskattningen. Skattelagstiftningen kännetecknas dessutom av snabba förändringar och av att tolkningen av bestämmelserna inte alltid är entydiga. Skatteförvaltningen ger visserligen rådgivning i frågor som gäller generationsväxlingar, men i mer komplexa helheter erhålls inte nödvändigtvis tillräckligt detaljerad eller tillräckligt bindande information på hur det planerade arrangemanget kommer att beskattas.⁸⁶ Detta förstärks av att Skatteförvaltningens allmänna rådgivning inte skapar någon rättsligt skyddad förväntan, vilket innebär att företag även efter omfattande planeringsarbete kan möta en annan bedömning vid verkställandet av beskattningen.

---

⁸³ Ropponen 2013

⁸⁴ Ropponen 2025

⁸⁵ Raimo Immonen & Juha Lindgren, *Onnistunut sukupolvenvaihdos* (Alma Talent 2017) s.30

⁸⁶ Immonen & Lindgren s.26

För att hantera denna osäkerhet erbjuder Skatteförvaltningen möjligheten att ansöka om förhandsavgörande, vilket är det enda sättet att i förväg få ett bindande beskattningsbeslut.⁸⁷ Trots dess funktion som rättssäkerhetsinstrument innebär förhandsavgörandet i praktiken ytterligare administrativa trösklar, ansökan är avgiftsbelagd och avgiften tas ut som en fast handläggningskostnad oberoende av ärendets komplexitet. Detta utgör ett direkt kostnadstillägg, särskilt belastande för mindre familjeägda företag som redan möter betydande konsult- och omstruktureringskostnader i samband med ett ägarskifte.

Även enligt empiriska undersökningar är de administrativa bördorna betydande. I en utredning från år 2014, genomförd av Familjeföretagens Förbund och KPMG, framgår att de svåraste frågorna vid ett generationsskifte enligt företagen gäller beskattningen och därefter arrangemangen kring finansieringen. I samma utredning ansåg 77 procent av de svarande att arv- och gåvoskatten försvårar genomförandet av ett generationsskifte.⁸⁸ Detta resultat stöds av senare analyser (ETLA 2019), där företagen lyfter fram att den administrativa osäkerheten och kostnadsbördan påverkar tidpunkten för generationsväxlingen, ofta med följden att den skjuts upp i onödan.⁸⁹

De administrativa kostnaderna har också en indirekt dimension. Då reglerna i Arvsskattel 55 § är komplicerade och starkt beroende av korrekt strukturering av transaktionen, tvingas många företag anlita professionella rådgivare för att säkerställa att lättnavillkoren uppfylls. ETLA:s rapport framhåller att processen ofta kräver juridisk, skatterättslig och finansiell expertis, vilket medför betydande transaktionskostnader och gör att de ekonomiska resurser som annars kunde ha använts för investeringar eller utveckling i stället går till planering och regelefterlevnad.⁹⁰ Problemet drabbar således företag med begränsade administrativa resurser, vilka är ofta just de familjeföretag som regleringen är tänkt att gynna.

Sammantaget visar både myndighetskällor och empirisk forskning att de administrativa kostnaderna kring 55 § inte är marginella utan utgör ett systematiskt hinder för företagskontinuitet. En skattelättnadsmodell som kräver omfattande planering och professionell rådgivning riskerar att förskjuta fokus från långsiktig affärsutveckling till teknisk regelefterlevnad. För familjeföretag, vars styrka ligger i det långsiktiga ägandet

---

⁸⁷ Vero.fi

⁸⁸ Immonen & Lindgren s.30

⁸⁹ Ropponen 2025

⁹⁰ Ropponen 2025

och stabiliteten över generationer, innebär detta att reglernas administrativa komplexitet i praktiken motverkar syftet att underlätta generationsväxlingar.

4.3.4 Inlåsnings effekter

Ett centralt mål för Arvsskattel 55 § är att trygga kontinuiteten i familjeägda företag. Paradoxalt nog ger bestämmelsen upphov till inlåsnings effekter som i praktiken kan motverka just den stabilitet som lagstiftaren avsett att skydda. Flera av regelns rekvisit särskilt kravet på fortsatt verksamhet, återkravsregeln och begränsningar rörande tillgångarnas sammansättning skapar starka incitament att inte genomföra ett ägarskifte vid den tidpunkt som kunde vara mest fördelaktig för företaget. Detta är problematiskt eftersom forskningen visar att timingen är en av de mest avgörande faktorerna för ett lyckat generationsskifte.⁹¹

I praktiken riskerar familjeföretag att skjuta upp ägarskiftet för att undvika skattekonsekvenser, även när företagets operationella behov eller den yngre generationens beredskap talar för en tidigare överlåtelse. Försenade skiften är förknippade med ökade interna konflikter, strategisk stagnation och minskad investeringsbenägenhet. ETLA:s analyser visar exempelvis att investeringstakten i företag ofta faller inför planerade generationsväxlingar, särskilt när skattebördan upplevs som hindrande.⁹² Detta fenomen är inte unikt för Finland, men den finska modellens villkorsstruktur förstärker effekten genom att skapa en tydlig kostnad för strategisk flexibilitet.

Ett ytterligare problem är att återkravsregeln som återför odebiterad skatt med ett tillägg på 20 procent om huvuddelen av företaget avyttras inom fem år, gör det riskabelt för företag att anpassa sig till förändrade marknadsförhållanden.⁹³ Familjeföretag som ofta behöver reagera långsiktigt men samtidigt agilt, kan avstå från nödvändiga strukturella förändringar på grund av skatteeffekten. Detta berör inte endast försäljning av hela företaget, utan även delvisa förändringar såsom att ta in externa delägare, avyttra olönsamma verksamhetsgrenar eller genomföra kapitalomstruktureringar. Sådana begränsningar motverkar företagens förmåga att utvecklas.

Rapporter från Perheyritysten liitto visar att många familjeföretag upplever att skattelagstiftningen särskilt arv- och gåvobeskattningen påverkar beslutet om när och

---

⁹¹ Nordqvist and others, Theoretical Perspectives on Family Businessess. s.125-128

⁹² Ropponen 2025

⁹³ Arvskattelagen 55 §

hur generationsväxlingen genomförs, och i vissa fall leder till att skiftet skjuts upp i flera år.⁹⁴ Denna typ av inlåsning är inte enbart ekonomisk utan även organisatorisk, eftersom den äldre generationen i praktiken kan tvingas kvar i ledningen längre än optimalt. Internationella studier pekar på att överlåtelse som sker för sent ofta leder till sämre företagsresultat, långsammare strategisk förnyelse och ökad risk för konflikt mellan generationerna.⁹⁵

Det centrala problemet är alltså att 55 §, trots sitt kontinuitetssyfte, bygger den in mekanismer som gör det rationellt att avstå från ägarskifte eller att genomföra det vid en tidpunkt som inte överensstämmer med företagets långsiktiga behov. Detta står i kontrast till den svenska modellen, där avsaknaden av arvsskatt utesluter denna typ av skatteinducerad inlåsning. Utan återkravsregler och strikta villkor kan svenska familjeföretag genomföra ägarskiften när de är affärsmässigt och generationsmässigt mest lämpliga, vilket i sin tur stärker förmågan till innovation, kapitalanskaffning och strategisk anpassning.

Sammanfattningsvis innebär den finska modellens inlåsningseffekter att incitamenten för långsiktigt stabila generationsskiften delvis motverkas av skattesystemets utformning.

4.4 Generationsväxlingens effekter för familjeföretag

Detta kapitel bygger på Olli Ropponens studie om generationsväxlingar i familjeföretag som publicerades år 2013 av Statens ekonomiska forskningscentral i Finland (VATT). Bakgrunden till studien är den återkommande samhällsdebatten om generationsväxlingar i familjeföretag och vilken roll beskattningen särskilt arvs- och gåvoskatten spelar för företagets utveckling. I Finland har reglerna för arvs- och gåvobeskattning ändrats flera gånger under 2000-talet, vilket har väckt frågor om hur dessa förändringar påverkar företagets investeringar, lönsamhet och tillväxt.⁹⁶

Syftet med undersökningen var att analysera hur en generationsväxling påverkar ett företags framtida utveckling. Fokus låg särskilt på företagets ekonomiska prestation, mätt genom omsättning, resultat, investeringar, sysselsättning, utdelningar och nettotillgångar. Ett centralt mål var att jämföra företag som genomgått

---

⁹⁴ Perheyrytysten liitto sukupolvenvaihdoskysely 2022

⁹⁵ Ward, Keeping the Family Business Healthy s.112

⁹⁶ Ropponen 2013

generationsväxling med liknande företag som inte gjort det, för att kunna isolera effekten av själva ägar- och ledarskiftet.

Studien baseras på flera datakällor. För det första användes en enkätundersökning riktad till familjeföretag, där man samlade in detaljerad information om hur generationsväxlingen genomförts, hur lång planeringstiden varit och hur den finansierats. För det andra användes omfattande registerdata från skattemyndigheterna, som innehåller företagens bokslutsuppgifter över tid. Kombinationen av enkät- och registerdata gjorde det möjligt att både förstå beslutsprocesserna bakom generationsväxlingarna och analysera deras ekonomiska konsekvenser.

Undersökningsperioden sträcker sig huvudsakligen från mitten av 1990-talet fram till början av 2010-talet, med särskilt fokus på generationsväxlingar som ägde rum mellan åren 1998 och 2013. För att säkerställa tillförlitliga resultat använde forskaren en så kallad "före-efter-jämförelse" (difference-in-differences-metod), där utvecklingen i företag med generationsväxling jämförs med utvecklingen i liknande företag utan sådan växling.

I analysen har man beaktat att företag skiljer sig åt i storlek, bransch och geografiskt läge. Därför har resultaten justerats för sådana faktorer, så att skillnaderna i utveckling i så stor utsträckning som möjligt kan kopplas till själva generationsväxlingen och inte till andra yttre omständigheter.

4.4.1 Dataomfattning

Undersökningen bygger på ett omfattande och mångsidigt datamaterial, vilket stärker tillförlitligheten i resultaten. Studien kombinerar enkätdata med registerbaserade bokslutsuppgifter och möjliggör därmed både en kvalitativ och kvantitativ analys av generationsväxlingar i familjeföretag.

Enkätundersökningen omfattar 180 familjeföretag och innehåller detaljerad information om hur generationsväxlingar genomförts, hur lång planeringstiden varit samt hur ägarskiftet finansierats.

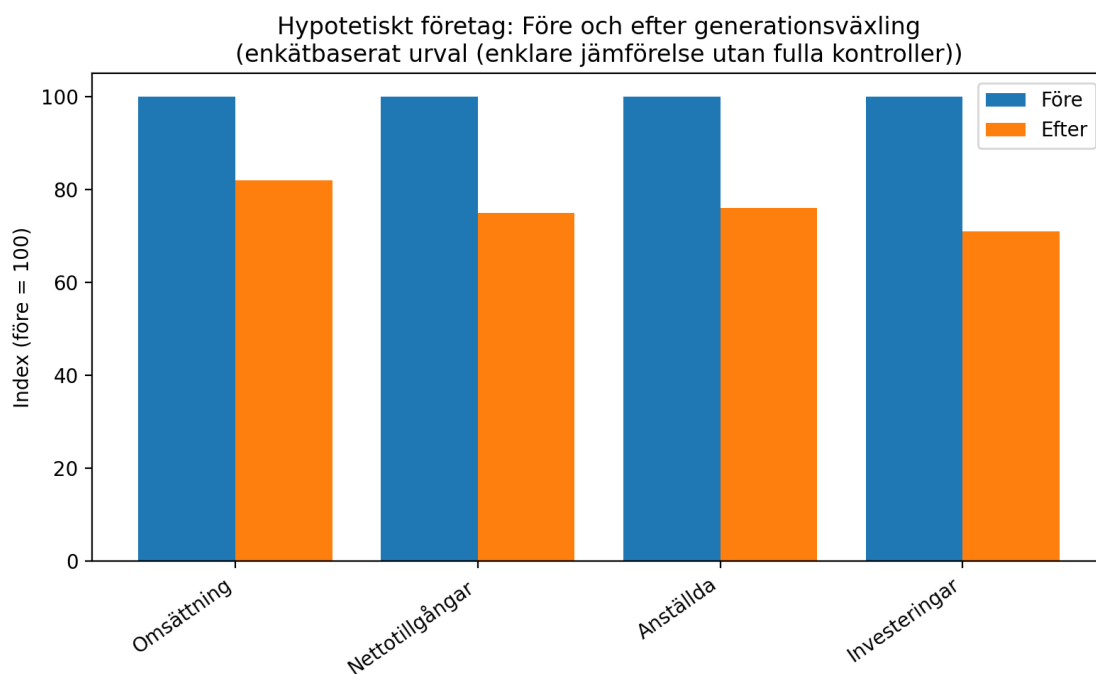
För de kvantitativa analyserna används dessutom ett betydligt större registerbaserat datamaterial (Yrtti-databasen) material som har fåtts årligen av skatteförvaltningen, där 26 337 företag ingår, motsvarande cirka 473 900 företagsobservationer över tid. Detta möjliggör konstruktionen av en bred och strukturellt jämförbar kontrollgrupp bestående av företag som inte genomgått generationsväxling. Den omfattande kontrollgruppen gör

det möjligt att genomföra mer avancerade statistiska analyser där hänsyn tas till skillnader i bransch, företagsstorlek, nettotillgångar och geografiskt läge. Därmed blir resultaten mera pålitliga och bättre lämpade för att identifiera faktiska effekter av generationsväxlingar.

4.4.2 Resultat

En första analys baserad enbart på enkätundersökningen, utan full uppsättning av kontrollvariabler, visar att generationsväxlingar sammanfaller med tydliga försämringar i flera centrala företagsindikatorer. Som framgår av Figur 1 minskar den genomsnittliga omsättningen med cirka 18 procent efter en generationsväxling. Även företagets nettotillgångar och sysselsättning uppvisar tydliga nedgångar, med minskningar på omkring 25 respektive 24 procent. Den mest påtagliga effekten observeras för investeringar, som i genomsnitt minskar med närmare 30 procent.

I denna enklare uppställning kan inga tydliga förändringar observeras för företagets resultat eller utdelningar. Detta indikerar att effekterna i detta skede främst tar sig uttryck i reala anpassningar, såsom minskad investeringsnivå och färre anställda, snarare än i omedelbara förändringar i lönsamhet.

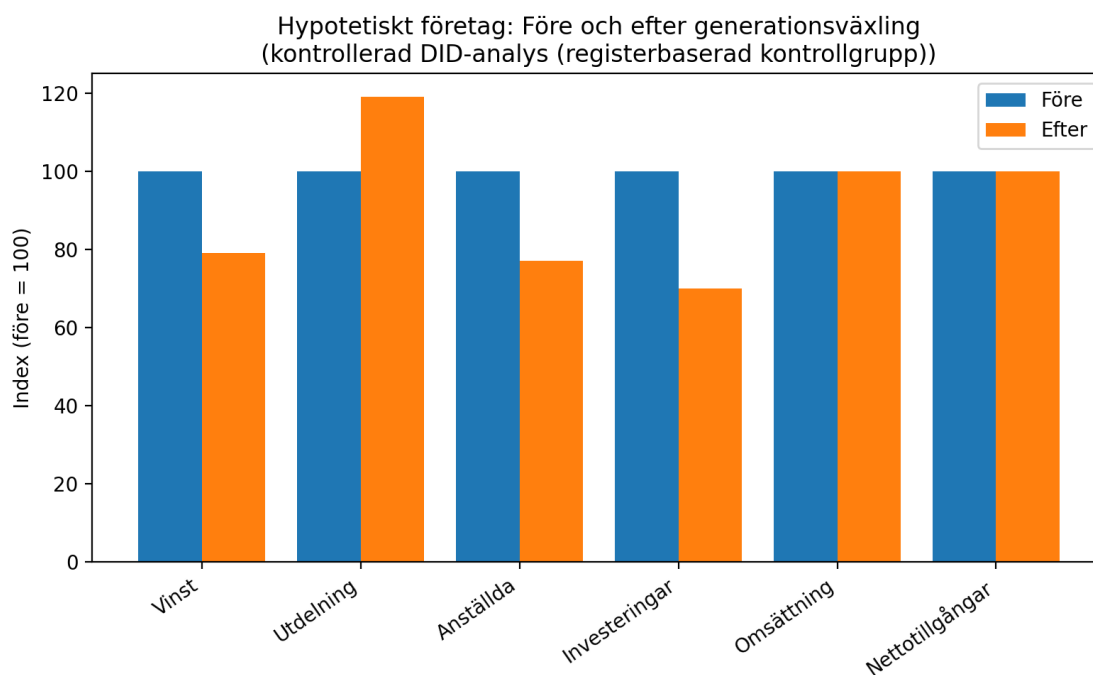
Figur 1 Enkätbaserad kontrollgrupp

När analysen utvidgas till att omfatta den registerbaserade kontrollgruppen och justeras för företagens strukturella skillnader framträder en mer tydlig och konsekvent bild av generationsväxlingens effekter. Figur 2 sammanfattar resultaten från den kontrollerade difference-in-differences-analysen.

Resultaten visar att företagets lönsamhet försämras efter generationsväxlingen, med en genomsnittlig minskning av resultat på cirka 21 procent. Samtidigt minskar antalet anställda med omkring 23 procent, vilket bekräftar att generationsväxlingen har tydliga realekonomiska konsekvenser.

Ett särskilt tydligt och konsekvent resultat är att investeringarna minskar kraftigt, med en genomsnittlig nedgång på omkring 30 procent. Detta stärker tolkningen att generationsväxlingar påverkar företagets framtida utvecklingsmöjligheter negativt genom att minska investeringar i produktionskapacitet och tillväxt.

I kontrast till dessa nedgångar ökar utdelningarna med cirka 19 procent efter generationsväxlingen. Detta tyder på att många företag använder utdelningar som ett centralt verktyg för att finansiera kostnader kopplade till ägarskiftet, exempelvis skatter. För omsättning och nettotillgångar är den genomsnittliga effekten i den mest kontrollerade analysen nära noll, vilket antyder att företagen ofta fortsätter sin verksamhet i liknande omfattning, men med lägre lönsamhet och investeringsnivå.

Figur 2 Registerbaserad kontrollgrupp

Sammantaget visar resultaten att generationsväxlingar i familjeföretag systematiskt sammanfaller med ökade utdelningar och minskade investeringar, samt med försämringar i resultat och sysselsättning. Detta ger stöd för slutsatsen att generationsväxlingen utgör en kritisk period i företagets livscykel, där finansiella och skattemässiga belastningar riskerar att motverka den framtida ekonomiska utvecklingen.

4.5 Den finländska modellens praktiska konsekvenser

Den finländska modellen kännetecknas av att arv- och gåvobeskattningen i grunden kvarstår, men att riktade skattelättnader enligt ArvsskatteL 55 § kan tillämpas vid generationsväxlingar. Dessa lättnader är dock villkorade och förutsätter att flera kumulativa kriterier uppfylls, bland annat avseende ägarandel, fortsatt verksamhet och mottagarens ställning i företaget. I praktiken innebär detta att en betydande andel familjeföretag faller utanför lättnadssystemet eller tvingas planera generationsväxlingen utifrån skattemässiga snarare än affärsmässiga överväganden.

Empirisk data visar att generationsväxlingar i Finland ofta leder till att investeringar skjuts upp eller begränsas. Enligt Perheyritysten liittos enkät från 2025 uppgav cirka 67 procent av företagen att generationsväxlingen antingen skjutit planerade investeringar på framtiden eller direkt begränsat investeringsnivån. Samtidigt uppgav 69 procent att

förberedelser för arv- och gåvobeskattningen påverkat deras riskbenägenhet negativt. Dessa resultat indikerar tydliga beteendeeffekter som sträcker sig bortom den faktiska skattebetalningen.⁹⁷

Ett centralt problem i den finländska modellen är att betydande kapitalmängder binds upp i låg-risk och hög-likviditetsplaceringar för att säkra framtida skattebetalningar. Perheyritysten liitto uppskattar att över fem miljarder euro är bundna i sådana reserver i finländska familjeföretag.⁹⁸ Dessa medel är därmed inte tillgängliga för produktiva investeringar i den egna verksamheten eller i externa tillväxtbolag, vilket skapar en tydlig inlåsningsseffekt i kapitalallokeringen.

4.6 Fallet Ville Voipio och Vaisala Oyj

De strukturella problemen i den finländska modellen för arv- och gåvobeskattning illustreras tydligt genom fallet Ville Voipio och familjeföretaget Vaisala Oyj. Vaisala är ett globalt verksamt teknologiföretag med stark forsknings- och utvecklingsprofil, hög exportandel och lång historik av familjeäggande. Företaget grundades på 1930-talet, och ägandet har därefter överförts genom flera generationer. Ville Voipio representerar i dag den fjärde generationen i den ägarfamilj som kontrollerar bolaget, medan ägandet samtidigt är spritt mellan flera familjemedlemmar över två generationer.⁹⁹

Trots företagets ekonomiska styrka och stabila tillväxt står ägarfamiljen inför betydande utmaningar i samband med det kommande generationsskiftet. I Voipios fall uppskattas den effektiva skattemässiga belastningen vid generationsväxlingen till cirka 25 procent av de ägarandelar som ska överföras mellan generationerna, motsvarande omkring 75 miljoner euro. Denna skattekostnad är av en sådan storleksordning att den i praktiken inte kan finansieras genom privata tillgångar, utan endast genom utdelningar från bolaget eller genom avyttring av ägarandelar. Situationen skapar därmed en tydlig målkonflikt mellan företagets långsiktiga värdeskapande strategi och ägarnas behov av likviditet för att hantera den skattemässiga belastningen.

Voipio har beskrivit hur ägarfamiljen under en längre tid valt att spara nästan hela utdelningsflödet i likvida och börsnoterade tillgångar i syfte att förbereda sig för framtida skattebetalningar. Dessa placeringar har valts utifrån likviditet och låg risk snarare än

---

⁹⁷ Perheyritysten liitto, *Kohti kasvua ja vaurastumista*, rapport 28.1.2025.

⁹⁸ Ibid.

⁹⁹ Jaakko Närhi, ”Suuromistaja Ville Voipion lähipiirille tulossa 75 miljoonan euron veropommi”, Kauppalehti 5.1.2026.

maximal avkastning. Samtidigt har Vaisalas aktievärde historiskt ökat betydligt snabbare än avkastningen på dessa defensiva placeringar. Resultatet blir att den latent skattebördan växer snabbare än familjens möjligheter att finansiera den, trots att företaget i sig utvecklas framgångsrikt. Detta illustrerar hur beskattningen kan skapa en självförstärkande likviditetsproblematik även i ekonomiskt starka och välskötta familjeföretag.

Fallet belyser även hur lättnadsreglerna enligt ArvsskatteL 55 § i praktiken är svåra att tillämpa i större och börsnoterade familjeföretag med spritt ägande. Kravet på att minst tio procent av ägandet ska överföras till en enskild mottagare samt fortsättningskravet på aktiv medverkan i bolagsledningen är ofta oförenliga med både professionell bolagsstyrning och den ägarstruktur som typiskt uppstår i tredje och fjärde generationens familjeföretag. I Voipios fall innebär detta att generationsväxlingen genomförs utan tillgång till de mest betydande skattelättnaderna, trots att företagets verksamhet fortsätter oförändrat.

Ett särskilt illustrativt inslag i fallet är att skatterådgivare enligt Voipio har föreslagit flytt till Sverige som ett alternativ för att undvika den finländska arv- och gåvobeskattningen. Rådet har motiverats med att Sveriges avskaffande av arv- och gåvoskatten i praktiken eliminerar den likviditetsproblematik som annars uppstår vid generationsskiften av denna storleksordning. Att ett sådant råd framstår som ekonomiskt rationellt, även om det inte nödvändigtvis följs i praktiken, understryker de incitament till kapital- och ägarflytt som den finländska modellen kan skapa.

Sammantaget visar Voipio-fallet hur arv- och gåvobeskattningen i Finland kan påverka ägarfamiljers beteende även i stora internationellt konkurrenskraftiga och långsiktigt orienterade familjeföretag.

4.7 Beteendeeffekter och systematiska implikationer

Ville Voipios situation är inte unik, utan speglar ett bredare mönster i den finländska ekonomin. När företagare upplever att arv- och gåvobeskattningen skapar oproportionerliga likviditetskrav påverkas deras investeringsbeslut, utdelningspolitik och ägarstrategier. Forskning från ETLA visar att arv- och gåvobeskattningen ökar

sannolikheten för företagsförsäljningar samt minskar investeringar och tillväxt, särskilt i större familjeföretag.¹⁰⁰

Ur ett rättsekonomiskt perspektiv innebär detta att beskattningen skapar transaktionskostnader som riskerar att underminera företagskontinuiteten. I stället för att fungera som ett neutralt fördelningsinstrument påverkar beskattningen i praktiken hur och när ägandet överförs, samt hur företagens kassaflöden allokeras mellan investeringar och skatteförberedelser. Detta strider mot målsättningen om ett neutralt och tillväxtfrämjande skattesystem.

Sammantaget visar både enkätdata och det fördjupade fallet Vaisala att den finländska modellen för arv- och gåvobeskattning vid generationsväxlingar ger upphov till betydande likviditets- och beteendeeffekter. Dessa effekter riskerar att försvaga familjeföretagens långsiktiga investeringsförmåga och därmed även deras bidrag till sysselsättning, innovation och ekonomisk stabilitet.

---

¹⁰⁰ Olli Ropponen, *Perintö- ja lahjaveron käyttöytymisvaikutukset*, ETLA 2025.

5 SVERIGES MODELL

5.1 Bakgrund till sloandet av arv- och gåvoskatten i Sverige

Avskaffandet av arv- och gåvoskatten i Sverige vid utgången av år 2004 var resultatet av en längre utveckling där skatternas funktion, effektivitet och legitimitet successivt kommit att ifrågasättas. Arvs- och gåvoskatten hade sin grund i en lagstiftning från början av 1900-talet och byggde på principer som utformats i en helt annan ekonomisk och institutionell kontext än den som rådde vid tiden för reformen. Under 1990- och början av 2000-talen blev det allt tydligare att skatten i praktiken träffade en relativt begränsad skattebas, samtidigt som den gav upphov till betydande administrativa kostnader och komplexa tillämpningsproblem.¹⁰¹

Ur ett statsfinansiellt perspektiv hade arvsskatten och gåvoskatten en marginell betydelse. Det sista året innan avskaffandet, 2004, uppgick de samlade intäkterna från arvsskatt, gåvoskatt och förmögenhetsskatt till cirka 6,5 miljarder kronor, vilket motsvarade omkring sju promille av de totala skatteintäkterna.¹⁰² Detta bidrog till att reformdiskussionen i allt större utsträckning kom att handla om skatternas samhällsekonomiska effekter snarare än deras betydelse för statens finansiering.

I flera statliga utredningar framhölls att arvsskatten var administrativt kostsam i förhållande till de intäkter den genererade. Värderingen av tillgångar, särskilt i fråga om onoterade aktier och företagsförmögenhet, krävde omfattande handläggning och ledde ofta till tvister mellan skattskyldiga och skattemyndigheten.¹⁰³ Skatten ansågs dessutom präglas av låg förutsebarhet, vilket försvårade långsiktig planering och ökade behovet av avancerad skatteplanering.

Samtidigt växte en mer strukturell kritik fram mot skatternas effekter på ägarövergångar i näringslivet. I både utredningsmaterial och remissyttranden från näringslivets organisationer framhölls att arvsskatten riskerade att påverka hur och när ägarskiften genomfördes i familjeägda företag.¹⁰⁴ Kritiken riktade sig inte enbart mot skattenivån som sådan, utan mot att beskattningen i praktiken kunde styra ägarbeslut och

---

¹⁰¹ Christer Silfverberg, *Slopad arvs- och gåvoskatt* (2005) Skattenytt s.13-15

¹⁰² Fredrik Carlgren, *Skatterna som krävde kryphål* (Ekonomifakta, 5 Juni 2014) <https://www.ekonomifakta.se>, hämtad 20 December 2025

¹⁰³ Silverberg s-14-16

¹⁰⁴ SOU 2002:52 *Beskattning av småföretag*

företagsstruktur, vilket ansågs strida mot grundläggande neutralitetsprinciper i skattesystemet.

Ett återkommande tema i reformdiskussionen var att skatten successivt urholkats genom undantag och särregler. För att motverka oönskade effekter hade lagstiftaren infört olika lätttnadsbestämmelser och undantag, bland annat för vissa aktieinnehav och företagsstrukturer.¹⁰⁵ Dessa regler var dock ofta tekniskt komplicerade och bidrog till att skattesystemet uppfattades som svåröverskådligt och ojämnt. I praktiken uppstod ett behov av att navigera mellan undantagen för att undvika skatteeffekter som ansågs orimliga, vilket ytterligare försvagade skattens legitimitet.¹⁰⁶

Regeringen konstaterade i samband med reformen att de problem som identifierats inte kunde avhjälpas genom justeringar eller ytterligare undantag inom ramen för det befintliga systemet. I stället bedömdes att arvsskatten i sin helhet förlorat sin funktion som effektiv och legitim skatteform. I proposition 2004/05:25 framhölls därför att ett avskaffande skulle innebära en tydligare, mer förutsebar och administrativt enklare ordning än ett system som byggde på omfattande särregler och lättnader.¹⁰⁷

Avskaffandet ska också ses i ett internationellt sammanhang. Under samma period avskaffade eller reformerade flera europeiska länder sina förmögenhets- och arvsrelaterade skatter, bland annat med hänvisning till ökad kapitalrörlighet och svårigheter att upprätthålla nationella förmögenhetsskatter i en internationell ekonomi.¹⁰⁸ Den svenska reformen låg därmed i linje med en bredare europeisk utveckling, även om den i svensk kontext fick en särskild betydelse för familjeägda företag och ägarövergångar.

Sammanfattningsvis var slopandet av arv- och gåvoskatten inte ett isolerat politiskt beslut utan ett uttryck för ett mer grundläggande systemskifte. Reformen byggde på bedömningen att skatten varken var statsfinansiellt betydelsefull, administrativt effektiv eller normativt legitim, samt att den genom sin konstruktion riskerade att påverka ägarstrukturer och generationsväxlingar på ett sätt som ansågs olämpligt. Den svenska modellen kom därmed att kännetecknas av att kontinuitet i ägandet främjades genom frånvaro av beskattning, snarare än genom särskilda undantagsregler och villkor.

---

¹⁰⁵ Silfverberg s.15-16

¹⁰⁶ Carlgren

¹⁰⁷ Prop. 2004/05:25

¹⁰⁸ SOU 2004:66

5.2 Arvsskattens likviditets- och beteendeeffekter före reformen

Före slopandet av arv- och gåvoskatten i Sverige präglades generationsskiftet i kapitalintensiva familjeföretag av betydande likviditetsrisker. Arvsskatten var i formell mening progressiv och knuten till tillgångarnas marknadsvärde vid dödsfallet, men i praktiken kom dess samspel med kapitalvinstbeskattningen att skapa en skattekil som i vissa fall blev närmast konfiskatorisk. Problemet var särskilt påtagligt i företag där förmögenheten till största delen bestod av illikvida tillgångar, såsom aktier i onoterade eller strategiskt kontrollerade bolag.

Den svenska forskningen har visat att detta inte var ett marginellt fenomen. Henrekson, Johansson och Stenkula påvisar att den kombinerade effekten av bolagsskatt, utdelningsskatt, förmögenhetsskatt och arvsskatt under 1970- och 1980-talen kraftigt missgynnade direkt individuellt ägande av företag. Skattesystemet skapade därmed strukturella incitament för antingen försäljning, utlandsflytt eller användning av alternativa ägarformer såsom stiftelser. Trots dessa anpassningsstrategier kvarstod risken att arvsskatten i sig utlöste akuta likviditetskriser vid dödsfall, särskilt när tillgångarnas värde fluktuerade kraftigt.¹⁰⁹

Ett av de mest uppmärksammade och rättspolitiskt betydelsefulla exemplen är Sally Kistners arv. Sally Kistner var änka efter Erik Kistner, apotekaren som med stöd av Stockholms Enskilda Bank blev ensam ägare till läkemedelsbolaget Astra år 1924. Vid Sally Kistners död år 1984 var hon Astras största enskilda aktieägare. Marknadsvärdet på hennes aktieinnehav uppgick då till cirka 300 miljoner kronor. Arvsskatten beräknades på detta marknadsvärde och utgick dessutom på latent kapitalvinster, vilka aktualiserades när aktierna behövde säljas för att finansiera skatten.¹¹⁰

Vid denna tid var den högsta arvsskattesatsen 65 procent. Kapitalvinstskatten uppgick till drygt 25 procent, till följd av att 40 procent av vinsten var skattepliktig och beskattades med högsta marginalsatt. Den sammantagna effekten blev att den totala skattebelastningen på arvet uppgick till omkring 90 procent av aktiernas värde. Innan dödsboet hann genomföra avyttringen föll dessutom aktiemarknaden, vilket innebar att

¹⁰⁹ Henrekson M, Johansson D and Stenkula M, *The Rise and Decline of Industrial Foundations as Controlling Owners of Swedish Listed Firms: The Role of Tax Incentives* (IFN Working Paper No 1279, Research Institute of Industrial Economics 2019) s.6-9

¹¹⁰ Magnus Henrekson, 'Kapitalägare då och nu – förmögenheter, beskattning och samhällets syn' in Birgitta Swedenborg (ed), *Svensk ekonomisk politik – då, nu och i framtiden* (Dialogos 2015) s.162-163

försäljningsintäkterna inte längre täckte den sammanlagda arvs- och kapitalvinstskatten. Resultatet blev att dödsboet försattes i konkurs.¹¹¹

Kistner-fallet illustrerar med särskild tydlighet hur arvsskatten inte enbart fungerade som ett omfördelningsinstrument, utan i vissa situationer direkt undergrävde ägarkontinuitet och kapitalbevarande. Skatten tog ingen hänsyn till företagens kassaflöde, ägarnas möjlighet att sprida beskattningen över tid eller marknadsrisker mellan dödsfall och realisation. I praktiken innebar detta att staten tilldelades företräde framför både företagets fortlevnad och arvingarnas faktiska betalningsförmåga. Ur ett rättsekonomiskt perspektiv framstår detta som ett extremt men illustrativt exempel på hur beskattning av arbetande kapital vid ägarskiften kan skapa ineffektiva och samhällsekonomiskt kostsamma utfall.

Samtidigt var arvsskatten inte enbart problematisk i de fall där ett dödsfall faktiskt inträffade. Redan risken för framtida konfiskatoriska skatteutfall påverkade företagares och ägarfamiljers beteende i ett tidigt skede. För många entreprenörer och ägarfamiljer fungerade arvsskatten som ett starkt incitament att i förväg lämna det svenska skattesystemet. Flera framgångsrika företagare valde därför att bosätta sig utomlands för att undvika framtida förmögenhets- och arvsskatt under kritiska skeden i företagens expansion och generationsplanering.¹¹²

Bland de mest kända exemplen återfinns grundaren av IKEA, Ingvar Kamprad, som under 1970-talet valde att emigrera, samt Ruben Rausing, grundare av Tetra Pak, som redan 1969 lämnade Sverige och vars familj därefter följde efter. Utflyttningen motiverades inte primärt av löpande inkomstbeskattning, utan av behovet av långsiktig förutsebarhet i ägarbeskattningen. Effekterna av arvsskatten sträckte sig därmed bortom företagets beskattning och omfattade även företagsägares lokaliseringsbeslut och ägarstrukturering.¹¹³

Tillsammans visar fallen med konfiskatoriska arv och strategisk utflyttning att arvsskatten före reformen hade betydande realekonomiska och institutionella konsekvenser. Skatten påverkade inte bara fördelningen av redan realiserade tillgångar, utan styrde ägarbeslut långt före ett generationsskifte. Den bidrog därmed till kapitalflykt, brutna ägarstrukturer och en försvagning av långsiktigt familjeäggande,

---

¹¹¹ Ibid. s.163

¹¹² Ibid. s.162-164

¹¹³ Ibid. s.162,166

snarare än till den stabilitet och legitimitet som ett välfungerande skattesystem syftar till att främja.

5.3 Effekter av den svenska modellen

Avskaffandet av arv- och gåvoskatten innebar att Sverige valde en principiellt annorlunda lösning på frågan om beskattning vid generationsväxlingar än många andra europeiska länder. I stället för att justera eller komplettera beskattningen genom särskilda undantag och villkor skapades ett system där ägarövergångar i familjeföretag inte längre utlöser någon särskild skattemässig konsekvens. Detta val har haft flera strukturella effekter för företagskontinuiteten, särskilt i fråga om rättslig förutsebarhet, handlingsfrihet och långsiktig stabilitet.

5.3.1 Rättssäkerhet genom frånvaro av beskattning

Den rättsliga enkelheten får även betydelse för hur ansvar och risk fördelas mellan generationerna. I ett system där beskattningen är avskaffad uppstår ingen osäkerhet om framtida skattekonsekvenser kopplade till ägandets bestånd eller företagets utveckling efter skiftet. Den övertagande generationen belastas därmed inte av latent skatterisker som kan aktualiseras genom förändringar i verksamheten, ägarstrukturen eller marknadsförutsättningarna. Detta skapar stabilare förutsättningar för långsiktigt ägande och minskar risken för att ägarskiftet i efterhand ifrågasätts eller omprövas ur ett skatterättsligt perspektiv.

När lagstiftningen inte kräver särskilda bedömningar av företagets verksamhetsform, tillgångarnas sammansättning eller uppfyllandet av fortsättningskrav, bortfaller skattemyndighetens roll totalt i samband med ägarskiftet. Detta innebär att generationsväxlingen i större utsträckning blir en intern företags- och familjefråga snarare än ett rättsligt riskmoment. Från ett kontinuitetsperspektiv är detta centralt, eftersom det möjliggör att ägarskiftet kan genomföras när det är organisatoriskt och generationsmässigt lämpligt, utan att företaget behöver anpassa sin struktur eller sitt handlingsutrymme till ett komplext skatterättsligt regelverk.

5.3.2 Timing och handlingsfrihet vid generationsväxling

En väsentlig aspekt för företagskontinuitet är att ägarskiftet kan genomföras vid en tidpunkt som är lämplig för både företaget och familjen. Forskningen om familjeföretag visar att timing är en avgörande faktor för en lyckad generationsväxling, eftersom ett för

tidigt eller för sent genomfört ägarskifte kan leda till operativa problem, konflikter eller strategisk stagnation.¹¹⁴

I den svenska modellen saknas skattemässiga incitament som styr tidpunkten för ägarskiftet. Eftersom överlåtelsen inte beskattas finns det inte heller något behov av att skjuta upp eller påskynda skiftet av skattemässiga skäl. Detta står i kontrast till system där beskattningen av arv eller gåva kan göra det rationellt att vänta, dela upp överlåtelsen eller genomföra den i flera steg. Avsaknaden av sådana styr signaler ger familjeföretag större frihet att anpassa generationsväxlingen till företagets organisatoriska mognad och den efterträdande generationens beredskap.

Denna handlingsfrihet kan ses som en indirekt men viktig kontinuitetseffekt. När ägarskiftet inte upplevs som ett skattemässigt riskmoment minskar sannolikheten för att den äldre generationen behåller kontrollen längre än optimalt eller att företaget hålls kvar i en interimistisk ledningsstruktur.¹¹⁵ På så sätt kan den svenska modellen bidra till att generationsväxlingar genomförs på ett mer ändamålsenligt och stabilt sätt.

5.3.3 Förbättrade investeringsmöjligheter

En ytterligare dimension av företagskontinuitet rör hur företagets kapitalstruktur och investeringsbeslut påverkas i samband med ägarskiften. Forskning från länder med arv- och gåvobeskattning visar att planerade generationsväxlingar ofta föregås av anpassningar i företagets finansiella beteende. Företag kan öka utdelningar, hålla tillbaka investeringar eller förändra sin finansieringsstruktur i syfte att frigöra likviditet för att hantera den kommande skattebelastningen.¹¹⁶ Dessa anpassningar sker inte nödvändigtvis av affärsmässiga skäl, utan som en reaktion på skattesystemets utformning.

Empiriska analyser från Finland ger stöd för detta mönster. ETLA har i sina studier visat att investeringstakten i familjeföretag tenderar att minska i perioder då ett generationsskifte närmar sig, särskilt i företag där arv- och gåvobeskattningen upplevs som ett reellt hinder.¹¹⁷ Resultaten indikerar att osäkerhet kring framtida ägandestruktur och beskattning kan leda till försiktigare kapitalanvändning och uppskjutna utvecklingsbeslut. Detta är problematiskt ur ett kontinuitetsperspektiv, eftersom

---

¹¹⁴ Ward s.112

¹¹⁵ Nordqvist et al, s.125-128

¹¹⁶ Ropponen 2019

¹¹⁷ Ropponen 2019

investeringar i regel är avgörande för att upprätthålla konkurrenskraft och långsiktig tillväxt.

I den svenska kontexten bortfaller detta anpassningsbehov i stor utsträckning, eftersom ägarövergångar inte medför någon direkt skattebelastning. Avskaffandet av arv- och gåvoskatten innebär att generationsväxlingen kan genomföras utan att företaget behöver omallokera kapital för att finansiera skattebetalningar. Det betyder inte nödvändigtvis att investeringarna ökar som en direkt följd av reformen, men att företagen i mindre grad tvingas avvika från sina långsiktiga investeringsplaner i samband med ägarskiftet.

Ur ett kontinuitetsperspektiv kan den svenska modellen därmed sägas skapa ett mer stabilt ramverk för kapitalförvaltning i samband med generationsväxlingar. Genom att eliminera behovet av skatteanpassningar vid ägarövergången minskar risken för att investeringar skjuts upp eller att företagets kapitalstruktur försämras i ett känsligt skede. Detta bidrar till att generationsväxlingen i större utsträckning kan integreras i företagets långsiktiga strategiska planering, snarare än att utgöra ett finansiellt avbrott i verksamhetens utveckling.

6 JÄMFÖRANDE ANALYS

6.1 Analytisk ram

Syftet med detta kapitel är att genom en strukturerad jämförelse analysera hur den finska respektive svenska modellen för beskattning av generationsväxlingar påverkar företagskontinuitet i familjeägda företag. Jämförelsen fokuserar inte på skatteintäkter eller fördelningspolitiska effekter, utan på hur rättsreglernas utformning skapar incitament och beteendemönster på företagsnivå. Analysen tar sin utgångspunkt i att generationsväxlingar är kritiska moment i familjeföretags livscykel och att rättsordningen spelar en central roll i att antingen underlätta eller försvåra dessa övergångar.

Den jämförande analysen är funktionell till sin karaktär. Finland och Sverige ställs mot varandra eftersom de reglerar samma grundproblem ägarövergångar i familjeföretag men genom principiellt olika rättsmodeller. Där Finland har bevarat arv- och gåvobeskattningen och infört selektiva lättnadsregler, har Sverige valt att helt avskaffa beskattningen av arv och gåvor. Denna skillnad gör det möjligt att analysera hur olika normmodeller påverkar kontinuitet, rättssäkerhet och handlingsutrymme för familjeföretag.

6.2 Rättsstruktur

Den finska modellen bygger på en grundläggande princip om att arv och gåvor ska beskattas enligt marknadsvärde. Skattelättnader vid generationsväxlingar utgör ett undantag från denna huvudregel och regleras genom ArvsskatteL 55 §. Lättnaden är villkorsstyrd och förutsätter att flera rekvisit uppfylls kumulativt, bland annat att överlåtelsen avser ett företag, att mottagaren fortsätter verksamheten samt att särskilda värderingsregler tillämpas. Därtill finns en tidsbunden återkravsregel som aktualiseras om verksamheten avyttras inom fem år.

Den svenska modellen är strukturellt motsatt. Genom avskaffandet av arv- och gåvoskatten har lagstiftaren undanröjt beskattningen av själva ägarövergången. Generationsväxlingen utgör därmed inte längre ett skatterättsligt kvalifikationsmoment. Ägarskiftet behandlas i stället inom ramen för civil- och bolagsrättsliga regler, utan att särskilda skatterättsliga villkor knyts till överlåtelsen.

Ur ett systemperspektiv innebär detta att Finland försöker uppnå kontinuitet genom ett undantagssystem, medan Sverige uppnår kontinuitet genom systemneutralitet. I

Finland är kontinuitet något som måste förtjänas genom att uppfylla lagstadgade villkor, i Sverige är kontinuitet det normala utfallet av rättsordningen.

6.3 Förutsebarhet vid ägarskiftet

En avgörande skillnad mellan modellerna rör graden av förutsebarhet. I Finland är skattelättnaden ansökningsbaserad och beroende av myndighetsbedömningar av verksamhetens art, tillgångarnas sammansättning och mottagarens roll i företaget. Detta innebär att det rättsliga utfallet inte är helt givet vid tidpunkten för planeringen av generationsväxlingen. Även efter genomförd överlåtelse kvarstår osäkerhet genom återkravsregeln, vilket gör att framtida affärsbeslut kan få retroaktiva skattekonsekvenser.

I Sverige saknas motsvarande osäkerhetsmoment. Avskaffandet av arvs- och gåvoskatten innebär att ägarskiftet inte kan omprövas ur ett skatterättsligt perspektiv. Detta tar bort risken för efterhandsbedömningar och eliminerar behovet av att strukturera överlåtelsen i syfte att uppfylla specifika skatterättsliga rekvisit. Förutsebarheten är därmed högre, vilket stärker rättssäkerheten för både överlåtare och mottagare.

Ur kontinuitetsperspektiv är denna skillnad betydelsefull. När rättsverkningarna av ett ägarskifte är osäkra eller villkorsbundna ökar risken för att företaget anpassar sin strategi för att minimera rättslig risk snarare än för att optimera verksamheten. Den svenska modellen minskar denna risk genom att avlägsna beskattningen som osäkerhetsfaktor.

6.4 Incitament och beteendeeffekter

Rättsstrukturens utformning skapar olika incitament för familjeföretag. I den finska modellen kan villkoren i 55 § påverka tidpunkten för ägarskiftet, företagets investeringsbeslut och dess kapitalstruktur. Kravet på fortsatt verksamhet och risken för återkrav kan göra det rationellt att skjuta upp generationsväxlingen eller att undvika organisatoriska förändringar under flera år efter skiftet. Detta kan i sin tur leda till strategisk stagnation eller suboptimala beslut.

Som tidigare lyfts fram har det i empiriska studier från Finland påvisats att företag inför ett generationsskifte ofta uppvisar minskad investeringsaktivitet och ökad försiktighet i kapitalanvändningen. Även om dessa studier inte fastställer kausala samband, pekar de på att beskattningen kan fungera som en beteendestyrande faktor i ett känsligt skede.

I den svenska modellen bortfaller dessa skatteinducerade incitament. Eftersom ägarövergången inte medför någon direkt skattebelastning behöver företaget inte omallokera kapital för att finansiera skatt. Detta innebär inte att investeringar automatiskt ökar, men att företaget i mindre grad tvingas avvika från sina långsiktiga planer i samband med generationsväxlingen. Handlingsutrymmet är därmed större, vilket gynnar kontinuitet.

6.5 Administrativa kostnader och planeringsbörda

Den finska modellen medför en betydande administrativ dimension. Generationsväxlingen kräver ofta detaljerad planering, värdering av tillgångar och bedömning av om villkoren i 55 § är uppfyllda. Skatteförvaltningens rådgivning är inte bindande, vilket i praktiken driver fram behov av förhandsavgöranden och extern rådgivning. Dessa moment innebär både direkta kostnader och indirekta tidsförluster.

I Sverige bortfaller denna skatterättsliga planeringsbörda. Ägarskiftet kan genomföras utan särskilda skatterättsliga ansökningar eller värderingsmodeller kopplade till arv- och gåvobeskattnings. Även om generationsväxlingar alltid kräver viss juridisk och ekonomisk planering, visar jämförelsen att den svenska modellen reducerar de administrativa trösklar som är direkt hänförliga till skattesystemet.

Ur ett kontinuitetsperspektiv är detta betydande. När kostnader och komplexitet ökar, riskerar generationsväxlingen att skjutas upp eller genomföras på ett mindre ändamålsenligt sätt. Den svenska modellen minskar dessa hinder genom att förenkla den rättsliga ramen.

6.6 Bedömning av modellerna

Den jämförande analysen visar att Finland och Sverige representerar två fundamentalt olika sätt att hantera samma problem. Finland försöker skydda företagskontinuitet genom selektiva undantag och kontrollmekanismer inom ett beskattningssystem. Sverige har i stället valt att undanröja beskattningen av ägarövergångar och därigenom skapa neutralitet och förutsebarhet.

I relation till företagskontinuitet framstår den svenska modellen som mer konsekvent. Genom att avlägsna skattehändelsen reduceras osäkerhet, administrativa kostnader och beteendeeffekter som kan motverka långsiktig stabilitet. Den finska modellen uppnår visserligen lättnad i vissa fall, men till priset av komplexitet och villkor som i sig kan skapa nya hinder.

7 KRITIK AV DEN SVENSKA REFORMEN

Trots att avskaffandet av arv- och gåvobeskattningen i Sverige år 2005 lyfts fram som en reform som reducerade likviditetspress och förbättrade förutsebarheten vid generationsväxlingar, är det viktigt att beakta den rättspolitiska och ekonomiska kritik som riktats mot reformen. Syftet med detta avsnitt är att presentera de huvudsakliga invändningarna i forskningen samt att belysa vilka normativa och institutionella frågor som uppstår när den offentliga beskattningsmakten avstår från beskattning av förmögenhetsöverföringar. Problematikeringen är central i denna avhandling, eftersom jämförelsen mellan den finska modellen och den svenska reformen annars riskerar att framstå som ensidigt värderande utan att beakta de samhällliga avvägningar som ligger till grund för skattesystemets legitimitet.

7.1.1 *Fördelningsmässiga och legitimitetsrelaterade invändningar*

En av de mest framträdande invändningarna mot avskaffandet av arvsskatten är att reformen innebar betydande fördelningspolitiska konsekvenser. Arvs- och gåvobeskattnings skattebas är traditionellt koncentrerad till större förmögenheter, vilket innebär att skatten i grunden fungerar som ett progressivt verktyg som motverkar ökande förmögenhetskonzentration över generationer. Forskaren Thomas Piketty har betonat att frånvaron av beskattning på stora förmögenhetsöverföringar riskerar att förstärka ackumulerade kapitalfördelar och leda till ökade ojämlikhetsnivåer över tid.¹¹⁸

I Sverige framförde flera remissinstanser att slopandet av arvsskatten riskerade att underminera skattesystemets legitimitet, eftersom avskaffandet primärt gynnade ekonomiskt starka grupper medan finansieringen av välfärdssystemet allt mer kom att vila på breda konsumtions- och inkomstskatter.¹¹⁹ Legitimitetsproblematiken förstärks av att arvs- och gåvobeskattning i internationella jämförelser ofta anses uppfylla kraven på vertikal rättvisa genom att skatten belastar mottagaren snarare än avkastningen av eget arbete.¹²⁰

Enligt OECD:s jämförande analyser fyller arvsskatter, när de är väl utformade, en viktig funktion i att upprätthålla förtroendet för skattesystemet som helhet. OECD framhåller att även om arvsskattens fiskala betydelse är relativt liten, kan dess symboliska betydelse

¹¹⁸ Thomas Piketty, *Capital in the Twenty-First Century* (Harvard University Press 2014). s.431-435

¹¹⁹ Regeringskansliet, *Reform av arvs- och gåvoskatter* (SOU 2004:66).

¹²⁰ Joel Slemrod and Jon Bakija, *Taxing Ourselves* (MIT Press 2017). s.431-432

vara stor genom att den motverkar uppkomsten av slutna förmögenhetsdynastier.¹²¹ Detta ledde till kritik mot Sveriges vägval, eftersom reformen helt avskaffade beskattningen av förmögenhetsöverföringar utan att införa alternativa kompenserande mekanismer.

7.1.2 Risk för skatteplanering

En återkommande invändning i forskning är att avskaffandet av arvsskatten inte undanröjde skatteplanering, utan snarare omallokerade skatteplaneringen till andra områden särskilt kapitalinkomstbeskattning. Efter reformen ökade incitamenten att ackumulera inkomster i bolag och föra vidare kapital via onoterade aktier och kvalificerade andelar under 3:12-reglerna, där kapitalvinster beskattas lindrigare än arbetsinkomst.¹²²

Peter Sørensen framhåller att skatteregler som gör intern ägaröverföring skattemässigt lönsamt kan skapa så kallade inlåsnings effekter, där företagare avstår från att sälja externt och i stället behåller tillgångar inom företaget. Sørensen visar att ägare i fåmansföretag har ett tydligt incitament att ackumulera inkomster och låta kapitalet stanna kvar i bolaget när skattereglerna gör detta mer lönsamt än att realisera vinster eller avyttra företaget till en utomstående köpare.¹²³ En sådan skattedriven inlåsnings av kapital kan i praktiken innebära att intern generationsväxling blir överlägsen ur skattemässig synvinkel, vilket minskar rörligheten på marknaden för företagsöverlåtelser och riskerar att leda till en mindre effektiv fördelning av kapitalresurser i ekonomin.

Ytterligare kritik har riktats mot att avskaffandet av arvsskatten kan förstärka internationellt skattearbitrage. Zucman visar att stora delar av världens privata förmögenheter redan flyttas mellan länder genom juridiska strukturer och fiktiva kapitalflöden som främst syftar till att undvika beskattning.¹²⁴ I en sådan miljö kan en helt skattefri överföringsmodell skapa drivkrafter för förmögna individer att bosätta sig i länder utan arvsskatt men samtidigt behålla globala investeringsstrukturer, vilket

---

¹²¹ OECD 2021

¹²² Alstadsæter, Annette; Jacob, Martin (2014) : Dividend taxes and income shifting, arqus Discussion Paper, No. 154, Arbeitskreis Quantitative Steuerlehre (arqus), Berlin

¹²³ Peter Birch Sørensen, 'The Nordic Dual Income Tax' (2007) *Canadian Tax Journal* s.560–561, 574–575.

¹²⁴ Gabriel Zucman, *The Hidden Wealth of Nations: The Scourge of Tax Havens* (University of Chicago Press 2015) s.3,105-111

riskerar att minska transparensen, försvaga skattebasen och urholka progressiviteten i skattesystemet.

7.1.3 Effektivitetshänsyn i generationsväxlingar

Även om svenska och internationella studier ofta framhåller att avskaffandet av arvsskatten minskat likviditetshinder vid generationsväxlingar, finns det skäl att nyansera dessa effektivitetsargument. Enligt Elinder och Erixson var de likviditetsproblem som kunde kopplas till arvsskatten i praktiken koncentrerade till en mindre grupp företag med större kapital bundet i illikvida tillgångar, främst jord- och skogsbruk samt vissa fastighetsintensiva verksamheter. Huvuddelen av de företag som genomförde generationsskiften hade inte riskerat akuta likviditetsbrister ens under det tidigare systemet, och flera av de uppmärksammade problemen kunde i själva verket ha hanterats genom riktade lättnadsregler eller anståndsmöjligheter.¹²⁵ Detta antyder att reformen snarare än att finjustera ett begränsat problemområde, kom att avskaffa en hel skattebas trots att de negativa effektivitetseffekterna endast drabbade en liten minoritet.

7.1.4 Alternativkostnaden

En ytterligare aspekt som lyfts i kritiken gäller reformens alternativkostnad. När arvsskatten avskaffades gjordes det utan att införa några alternativa skattebaser som kunde kompensera för bortfallet. Detta innebar att finansieringen av välfärden i större utsträckning flyttades över till konsumtionsskatter, arbetsinkomstbeskattning och företagsbeskattning, vilket i ett rättsekonomiskt perspektiv medför att skattebördan i högre grad faller på produktiv verksamhet snarare än på passiv kapitalöverföring. OECD framhåller att utformningen av skattebaser har betydelse för stabilitet, legitimitet och fördelningspolitik i skattesystemet och att avsaknaden av kompletterande åtgärder vid avskaffande av en skattebas kan förstärka sådana obalanser.¹²⁶

Utifrån ovanstående framträder en mer nyanserad bild av den svenska reformen än den som ofta dominerar i näringslivs- och mediedebatten. Avskaffandet av arvsskatten har utan tvekan minskat likviditetshinder och administrativ komplexitet vid generationsväxlingar, särskilt i kapitalintensiva familjeföretag. Samtidigt finns det betydande rättspolitiska, legitimitetsmässiga och fördelningsmässiga invändningar som inte kan förbises.

---

¹²⁵ Elinder och Erixson 2021

¹²⁶ OECD 2021

7.1.5 *Reformen löser inte alla problem*

Även om den svenska reformen med slopad arv- och gåvoskatt i hög grad undanröjde de likviditets- och administrationsproblem som tidigare präglade generationsväxlingar, innebär detta inte att reformen automatiskt leder till samhällsekonomiskt eller företagsekonomiskt optimala ägarstrukturer i alla situationer. En återkommande invändning i litteraturen är att familjen inte alltid utgör den mest effektiva ägarkretsen för ett företag.¹²⁷ Frånvaron av beskattning vid ägarskiftet kan därmed i vissa fall bidra till att ägandet bevaras inom familjen även när externa ägare skulle kunna tillföra större kompetens, kapital eller strategisk styrning.

Ur ett bolagsstyrningsperspektiv är denna kritik relevant. Inom såväl företagsekonomisk som rättsekonomisk teori betonas existensen av en marknad för företagskontroll, där äganderätter tenderar att omfördelas till de aktörer som kan använda dem mest effektivt.¹²⁸ Om generationsväxlingen sker utan ekonomiska trösklar eller kostnader kan det uppstå en inlåsningsseffekt, där ägandet överförs av tradition eller familjenormer snarare än efter en bedömning av vem som faktiskt är bäst lämpad att driva verksamheten vidare.¹²⁹ I sådana situationer kan reformen bidra till att företag fortsätter under familjeäggande trots bristande intresse, kompetens eller strategisk förmåga hos den efterföljande generationen.

Samtidigt måste denna invändning analyseras med försiktighet. För det första är det inte självklart att beskattning vid generationsväxlingar är ett ändamålsenligt instrument för att selektera ”bättre” ägare. Arvsskattens huvudsakliga funktion är fiskal och fördelningspolitisk, inte bolagsstyrande.¹³⁰ Att använda skattesystemet som ett indirekt urvalsinstrument riskerar därför att leda till trubbiga och svårförutsebara effekter, där även livskraftiga företag med kompetenta efterträdare belastas av kostnader som saknar koppling till verksamhetens faktiska behov. Studier visar dessutom att arvsskattens selektiva effekt är osystematisk och kan leda till försäljningar eller avvecklingar även i situationer där fortsatt familjeäggande vore både effektivt och samhällsekonomiskt motiverat.¹³¹

---

¹²⁷ Volker Grossmann and Holger Strulik, Should Continued Family Firms Face Lower Taxes Than Other Estates? (2010) 94 *Journal of Public Economics* s.87

¹²⁸ Manne s.110

¹²⁹ OECD 2021? eller tidigare palow plo

¹³⁰ Louis Kaplow, ‘A Framework for Assessing Estate and Gift Taxation’ (2001) 54 *National Tax Journal* s. 469

¹³¹ Ropponen 2021

För det andra visar forskning att familjeägande i många fall är förenat med särskilda styrkor. Långsiktighet, lägre agentkostnader och ett starkt engagemang i företagets överlevnad är återkommande karakteristiska drag hos framgångsrika familjeföretag.¹³² Problemet uppstår således inte primärt därför att ägandet är familjebaserat, utan därför att successionen ibland sker utan tillräcklig förberedelse eller professionell struktur. Frågor om ledningskompetens, styrelsesammansättning och extern rådgivning är dock i första hand bolagsrättsliga och organisatoriska frågor, snarare än skatterättsliga. Dessa hanteras effektivare genom bolagsstyrningsmekanismer än genom beskattning.

Mot denna bakgrund framstår den svenska reformens begränsning tydligt. Genom att avskaffa arv- och gåvoskatten undanröjs finansiella hinder, men reformen adresserar inte de mer subtila problem som rör ägarens kompetens, incitament och förmåga att förvalta företaget. Reformen skapar handlingsfrihet men inte kvalitetssäkring av ägandet. Detta innebär att risken för ineffektiva ägarstrukturer kvarstår, men utan att dessa risker förstärks av skattesystemet. Valet mellan familjeintern succession och extern försäljning blir därmed ett affärsmässigt beslut snarare än ett skattemässigt tvång.¹³³

Ur ett rättspolitiskt perspektiv är detta snarare en styrka än en svaghet. Ett skattesystem bör i princip vara neutralt i förhållande till ägarval och inte styra företagets struktur genom ekonomiska incitament eller sanktioner som saknar direkt koppling till produktivitet.¹³⁴ Den svenska modellen innebär att beslutet om huruvida företaget ska stanna inom familjen eller säljas externt kan fattas utifrån verksamhetens långsiktiga behov, marknadsförutsättningar och ägarnas faktiska förutsättningar.

Sammantaget visar denna kritik att den svenska reformen inte är ett universellt svar på alla problem som kan uppstå vid generationsväxlingar. Den löser likviditets- och rättssäkerhetsproblemen, men den kan inte garantera att ägandet alltid hamnar hos den mest lämpade aktören. Detta är dock en begränsning som är inneboende i alla generella skatteregler. Att reformen inte selekterar ägare efter kompetens kan därför inte i sig ses som ett argument mot reformen, utan snarare som ett uttryck för en medveten rättspolitisk prioritering där skattesystemets roll begränsas till att skapa förutsebara och neutrala ramar för ägarövergångar.

---

¹³² Andrea Colli, *The History of Family Business, 1850–2000* (Cambridge University Press 2003) s.7, 9-10.

¹³³ Eso Rapport 2021

¹³⁴ OECD, *Tax Policy Reforms 2022* (OECD Publishing 2022) s. 10, 41

8 DISKUSSION OCH SAMMANFATTANDE SLUTSATSER

Denna avhandling har haft som syfte att analysera hur skattelättnader vid generationsväxlingar påverkar företagskontinuitet i familjeföretag, genom en jämförelse mellan den finländska modellen med villkorade lättnader och den svenska modellen med avskaffad arv- och gåvobeskattnings. Analysen har genomförts med utgångspunkt i en rättsretorisk metod, där beskattningsmodellerna har betraktats som uttryck för konkurrerande rättspolitiska argument om hur värden såsom rättssäkerhet, likviditet och företagskontinuitet bör balanseras.

8.1 Resultaten i relation till avhandlingens toeretiska ram

Det kan konstateras att den finländska regleringen i Arvsskattel 55 §, trots sitt uttalade syfte att underlätta generationsväxlingar, i praktiken präglas av en komplex villkorsstruktur som skapar osäkerhet för de berörda företagen. Krav på fortsatt verksamhet, tidsvillkor och efterhandskontroller medför att det skattemässiga utfallet vid ägarskiftet blir svårt att förutse. Detta leder till att generationsväxlingen ofta styrs av skattehänsyn snarare än av företagets affärsmässiga behov.

Den svenska modellen uppvisar i jämförelse en högre grad av strukturell enkelhet och förutsebarhet. Genom avskaffandet av arv- och gåvobeskattningen vid ägarskiftet bortfaller behovet av undantagsregler och villkorade lättnader, vilket innebär att ägarbytet i sig inte utlöser någon likviditetsbelastning eller administrativt betungande process. Detta stärker företagets möjligheter till långsiktig planering och bidrar till att säkerställa företagskontinuitet.

Mot bakgrund av teorin om företagskontinuitet framstår dessa skillnader som betydelsefulla. Ett regelverk som minskar osäkerhet och transaktionskostnader skapar starkare incitament för investeringar och långsiktigt ägande. Den svenska modellen kan därmed sägas vara bättre anpassad till familjeföretagens funktionella behov, medan den finländska modellen riskerar att motverka sitt eget syfte genom sin komplexitet.

8.2 Modellernas övertygelsekraft

Utifrån den nyretoriska teorin kan beskattningsmodellerna förstås som argument riktade till olika publikar. Den finländska modellen utformas kring en argumentation där företagskontinuitet anförs till stöd för riktade lättnader från huvudregeln om beskattningen till marknadsvärde vid arv och gåva. Denna argumentation förutsätter emellertid en publik med hög rättslig och skattemässig kompetens, eftersom förståelsen

och tillämpningen av lättnaderna kräver avancerad planering och ofta extern rådgivning. För mindre och medelstora familjeföretag riskerar detta att underminera argumentets övertygelsekraft.

Den svenska modellen riktar sig i stället till en bredare publik genom sin tydlighet och konsekvens. Avskaffandet av arv- och gåvobeskattningen innebär att lagstiftningens budskap är lätt att förstå och tillämpa: ägarskiften i sig ska inte utgöra ett skattemässigt hinder för fortsatt företagsverksamhet. I rättsretoriska termer innebär detta att argumentationen uppnår hög grad av rimlighet och legitimitet, eftersom den överensstämmer med de berörda aktörernas faktiska erfarenheter och behov.

Skillnaden mellan modellerna kan även betraktas som en skillnad i hur väl de lyckas integrera fakta och värderingar i argumentationen. Den finländska modellen bygger på normativa ambitioner om rättvisa och likformighet, men dessa värden riskerar att förlora sin praktiska betydelse när regelverket blir svårt att tillämpa. Den svenska modellen uppvisar däremot en starkare överensstämmelse mellan normativt mål och faktisk effekt, vilket förstärker dess retoriska hållbarhet.

8.3 Koherens och konsekvens

Med utgångspunkt i MacCormicks teori om juridisk argumentation kan modellerna även bedömas utifrån deras interna koherens och konsekvens. Den finländska regleringen präglas av ett spänningsförhållande mellan huvudregeln om beskattning och de undantag som införs genom särskilda lättnadsbestämmelser. Detta skapar ett system där rättsliga bedömningar i hög grad blir situationsberoende och där framtida beteenden påverkar det slutliga skatteutfallet.

Den svenska modellen uppvisar däremot en högre grad av systematisk konsekvens. Genom slopandet av beskattningen vid ägarskiften behandlas liknande situationer lika, utan behov av efterhandsbedömningar eller kontrollmekanismer. Detta stärker rättssäkerheten och bidrar till att modellen framstår som en mer koherent lösning i förhållande till de värden såsom förutsebarhet, likabehandling och företagskontinuitet som skattesystemet säger sig värna.

I MacCormicks termer kan den svenska modellen därmed betraktas som en mer hållbar tolkning av rättssystemets grundläggande principer, eftersom den förenar förutsebarhet, effektivitet och legitimitet i ett sammanhängande regelverk.

8.4 slutsatser

Sammanfattningsvis visar avhandlingen att skillnaderna mellan den finländska och den svenska modellen inte enbart är tekniska, utan rör grundläggande frågor om hur rättsliga argument utformas och legitimeras. Den svenska reformen framstår, utifrån ett rättsretoriskt perspektiv, som en mer övertygande och funktionell lösning för att främja företagskontinuitet vid generationsväxlingar i familjeföretag.

Slutsatsen att den svenska modellen utgör en relevant rättspolitisk förebild för Finland grundar sig således inte på normativ preferens, utan på en argumentativ prövning där modellernas övertygelsekraft, koherens och praktiska hållbarhet har vägts mot varandra i enlighet med avhandlingens metodologiska utgångspunkt. Genom att tydligt minska osäkerhet och transaktionskostnader skapar den svenska modellen bättre förutsättningar för långsiktigt ägande, investeringar och företagskontinuitet, vilket i slutändan gynnar både företagen och samhället i stort.

9 FÖRSLAG TILL FORTSATTA STUDIER

Denna avhandling har genom en kvalitativ rättsvetenskaplig och rättsretorisk analys undersökt hur arv- och gåvobeskattningens utformning påverkar företagskontinuitet och generationsväxlingar i familjeföretag. Studien har medvetet avgränsats till en normativ och funktionell jämförelse mellan den finländska och den svenska modellen, vilket innebär att vissa aspekter endast kunnat behandlas på en övergripande eller indirekt nivå. Dessa avgränsningar öppnar samtidigt upp för flera relevanta forskningsinriktningar som kan fördjupa och komplettera de slutsatser som presenterats.

För det första finns ett tydligt behov av kvantitativa och empiriskt kausala studier på företagsnivå som analyserar hur arv- och gåvobeskattning påverkar investeringar, sysselsättning, produktivitet och företagsöverlevnad i familjeföretag. Även om denna avhandling har hänvisat till befintlig empirisk forskning, saknas det fortfarande studier som med hjälp av omfattande registerdata och ekonometriska metoder isolerar effekterna av olika beskattningsmodeller i ett nordiskt sammanhang. Särskilt värdefulla, vore analyser som följer företag före och efter genomförda generationsväxlingar i länder med respektive utan arvsskatt. En sådan ansats skulle möjliggöra mer precisa slutsatser om i vilken utsträckning beskattningen påverkar företagets investeringsbeteende, kapitalstruktur och långsiktiga utveckling, samt i vilken mån observerade effekter kan hänföras till själva skattesystemet snarare än till andra institutionella eller konjunkturella faktorer.

För det andra finns det utrymme för fördjupade bolagsrättsliga och familjerättsliga studier av hur generationsväxlingar påverkar bolagsstyrning, ägarrelationer och intern kontroll i familjeföretag. Arvsskattens avskaffande eller bibehållande påverkar inte enbart företagets likviditet och investeringsförutsättningar, utan även ägarstruktur, maktfördelning och incitament mellan familjemedlemmar. Dessa aspekter har i denna avhandling berörts främst ur ett strukturellt och institutionellt perspektiv, men lämpar sig för en mer detaljerad analys av hur rättsliga regler samspelar med familjedynamik och bolagsstyrningsmekanismer i praktiken. En kombination av rättsdogmatisk analys och intervjubaserade studier med företagare, rådgivare och myndighetsrepresentanter skulle kunna bidra till en djupare förståelse av hur generationsväxlingar faktiskt hanteras, vilka konflikter och intresseavvägningar som uppstår samt hur olika rättsliga lösningar påverkar företagets interna styrning över tid.

KÄLLFÖRTECKNING

- Immonen, R., & Juha, L. (2017). *Onnistunut Sukupolvenvaihdos*. Alma Talent.
- Regeringskansliet. (2025, 9 11). Retrieved from Prop. 2004/05:25, Slopad arvsskatt och gåvoskatt:
<https://www.regeringen.se/contentassets/a7e18081028a42ea99ec24eca35f86a8/slopad-arvsskatt-och-gavoskatt/>
- Liitto, P. (n.d.). *Tietoa meistä UKK*. Retrieved from <https://perheyritys.fi/tietoa-meista/ukk>
- Näringsliv, S. (2025, Februari). *Svenska små och medelstora företag – Fakta och betydelse (SME-broschyr, oktober 2022)*. Retrieved from https://www.svensktnaringsliv.se/bilder_och_dokument/rapporter/6i9i0z_foretagens-regionala-utveckling-2025pdf_1228015.html/F%25C3%25B6retagens+Regionala+Utveckling+2025.pdf
- Commission, E. (n.d.). Retrieved from Business transfers: https://single-market-economy.ec.europa.eu/smes/continuity-and-exit/business-transfers_en
- Commission, E. (2014). Retrieved from Helping the transfer of businesses: A “Good Practice Guide”: <https://ec.europa.eu/docsroom/documents/2197>
- OECD. (2021). Retrieved from Inheritance taxation in OECD countries: OECD tax policy studies: <https://www.oecd.org/en/topics/policy-issues/tax-policy/inheritance-taxation-in-oecd-countries-brochure.pdf>
- Mäntysaari, P. (2022). *Stocks for All: People’s Capitalism in the Twenty-First Century*. Springer.
- Mäntysaari, P. (2010). *The Law of Corporate Finance: General Principles and EU Law vol I*. Springer.
- Mäntysaari, P. (2012). *Organising the Firm: Theories of Commercial Law, Corporate Governance and Corporate Law*. Springer .
- Manne, H. G. (1965). *Mergers and the Market for Corporate Control*. Journal of Political Economy.
- Finlex. ((1940)). *Finlex.fi*. Retrieved from lag om skatt på arv och gåva: <https://www.finlex.fi/fi/lainsaadanto/1940/378?language=swe>
- Regeringskansliet. (2025). Retrieved from Egendomsskatter - Reform av arvs- och gåvoskatter: <https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/statens-offentliga-utredningar/2004/06/sou-200466/>

- ekonomi, E. f. (2021). *En beklaglig förlust*. Retrieved from ESO:
https://eso.expertgrupp.se/wp-content/uploads/2020/06/2021_2-En-beklaglig-förlust.pdf
- Näringslivsforskning, I. f. (2019). *Särtryck 2019:24*. Retrieved from IFN:
<https://www.ifn.se/media/4gtdspkv/särtryck2019-24.pdf>
- Tillväxtanalys. (2009). *Rapport 2009:11*. Retrieved from Tillväxtanalys:
https://www.tillvaxtanalys.se/download/18.62dd45451715a00666f1fbd0/1586366199831/Rapport_2009_11.pdf
- Kopczuk, W. (2013). *Handbook of Public Economics Vol 5*. Elsevier.
- Wollstad, A., & Ydstedt, A. (2021). Lärdomar av avskaffad arvsskatt. *Svensk Skattetidning*.
- tutkimuskeskus, V. t. (2013, 25 10). *Vatt.fi*. Retrieved from Sukupolvenvaihdoksen vaikutus perheyriysten toimintaan:
<https://vatt.fi/julkaisu?pubid=URN:ISBN:978-952-274-096-0>
- tutkimuslaitos, E. (2025, 1 28). *Perintö- ja lahjaveron käyttäytymisvaikutukset*. Retrieved from Etlä.fi: <https://www.etla.fi/en/publications/reports/perinto-ja-lahjaveron-kayttaytymisvaikutukset/>
- Perelman, C., & Olbrechts-Tyteca, L. (1969). *The new rhetoric: A treatise on argumentation*. University of Notre Dame Press.
- MacCormick, N. (1978). *Legal reasoning and legal theory*. Oxford University Press.
- North, D. C. (1990). *Institutions, institutional change and economic performance*. Cambridge University Press.
- Schumpeter, J. A. (1934). *The theory of economic development: An inquiry into profits, capital, credit, interest, and the business cycle*. Harvard University Press.
- Coase, R. H. (1960, 10). The problem of social cost Vol 3. *Journal of Law and Economics*.
- Businesses, E. F. (2016). *Family businesses in Europe: Data and key policy issues*. Retrieved from European Family Businesses:
<https://europeanfamilybusinesses.eu/wp-content/uploads/2021/12/PP-Family-Businesses-in-Europe-2016.pdf>
- Kaplow, L., & Shavell, S. (2002). *Fairness versus welfare*. Harvard University Press.
- Mäntysaari, P. (2010). *The law of corporate finance*. Springer.

- Tricker, B. (2019). *Corporate governance: Principles, policies, and practices Vol 4*. Oxford University Press.
- Williamson, O. E. (1985). *The economic institutions of capitalism: Firms, markets, relational contracting*. Free Press.
- Luhmann, N. (1983). *Legitimation durch Verfahren*. Suhrkamp.
- Fuller, L. L. (1969). *The morality of law (2nd ed.)*. Yale University Press.
- Habermas, J. (1996). *Between facts and norms: Contributions to a discourse theory of law and democracy*. Polity Press.
- Raz, J. (2009). *The authority of law: Essays on law and morality (2nd ed.)*. Oxford University Press.
- Surrey, S. S. (1973). *Pathways to tax reform: The concept of tax expenditures*. Harvard University Press.
- Thuronyi, V. (1996). *Tax law design and drafting*. International Monetary Fund.
- Myrsky, M. (2013). *Suomen veropolitiikka*. Talentum.
- Wiman, B. (n.d.). *Beskattning av företagsgrupper*. 2002: Norstedts Juridik.
- Ward, J. L. (2016). *Keeping the family business healthy (3rd ed.)*. Palgrave Macmillan.
- Commission, E. (n.d.). *Family business*. Retrieved from Single Market Economy: https://single-market-economy.ec.europa.eu/smes/sme-fundamentals/family-business_en
- Engblom, A. ., (2023). *Elinkeinoverotus 2023*. Edita Lakitiето.
- Nordqvist, M., Melin, L., Waldkirch, M., & Kumeto, G. (. (2015). *Theoretical perspectives on family businesses*. Edward Elgar.
- Juusela, J., & Sami, T. (2018). *Sukupolvenvaihdoksen verotus*. Alma Talent.
- Vero. (2025, 7 8). *Generationsväxling i ett aktiebolag i beskattningen; detaljerade skatteinvisningar*. Retrieved from Vero.fi: https://www.vero.fi/sv/Detaljerade_skatteinvisningar/anvisningar/60519/generationsvaxling-i-ett-aktiebolag-i-beskattningen2/
- Immonen, R., & Lindgren, J. (2017). *Onnistunut sukupolvenvaihdos*. Alma Talent.
- liitto, P. (2022). *Sukupolvenvaihdoskysely 2022*. Retrieved from Issuu: <https://issuu.com/perheyritys/docs/oospvkyselykokovertailu>

- liitto, P. (2025, Januari 28). *Kohti kasvua ja vaurastumista*. Retrieved from Issuu: https://issuu.com/perheyritys/docs/media_materiaalit_tutkimukset_1
- Carlgren, F. (2014, Juni 5). *Skatterna som krävde kryphål*. Retrieved from Ekonomifakta: <https://www.ekonomifakta.se>
- Silfverberg, C. (2005). Slopad arvs- och gåvoskatt. *Skattenytt*.
- utredningar, S. o. (2002). *Beskattning av småföretag*. Retrieved from Regeringen.se: <https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/statens-offentliga-utredningar/2002/01/sou-200252/>
- Henrekson, M., Johansson, D., & Stenkula, M. (2019). *The rise and decline of industrial foundations as controlling owners of Swedish listed firms: The role of tax incentives*. Research Institute of Industrial Economics.
- Henrekson, M. (2015). Kapitalägare då och nu – förmögenheter, beskattning och samhällets syn. In B. Swedenborg, *Svensk ekonomisk politik – då, nu och i framtiden*. Dialogos.
- Piketty, T. (2014). *Capital in the twenty-first century*. Harvard University Press.
- Slemrod, J., & Bakija, J. (2017). *Taxing ourselves*. MIT Press.
- Alstadsæter, A., & Jacob, M. (2014). *Dividend taxes and income shifting*. Arbeitskreis Quantitative Steuerlehre.
- Sørensen, P. B. (2007). The Nordic dual income tax. *Canadian Tax Journal*, 55.
- Zucman, G. (2015). *The hidden wealth of nations: The scourge of tax havens*. University of Chicago Press.
- Grossmann, V., & Strulik, H. (2010). Should continued family firms face lower taxes than other estates? *Journal of Public Economics*, 94.
- Kaplow, L. (2001). A framework for assessing estate and gift taxation. *National Tax Journal*, 54.
- Colli, A. (2003). *The history of family business, 1850–2000*. Cambridge University Press.
- Development, O. f.-o. (2022). *Tax policy reforms 2022*. Retrieved from OECD Publishing: https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2022/09/tax-policy-reforms-2022_7bdd91bc/067c593d-en.pdf

- förvaltningsdomstolen, H. (2006). *HFD 2006:100*. Retrieved from Finlex.fi:
<https://www.finlex.fi/fi/oikeuskaytanto/korkein-hallinto-oikeus/ennakkopaatokset/2006/100?language=fin>
- förvaltningsdomstolen, H. (2024). *HFD:2024:55*. Retrieved from KHO.fi:
<https://www.kho.fi/fi/index/paatokset/ennakkopaatokset/1712638886411.html>
- Kauppalehti. (2026, Januari 5). *Suromistaja Ville Voipion lähipiirille tulossa 75 miljoonan euron veropommi – ”Ellemme muuta Ruotsiin”*. Retrieved from Kauppalehti.fi: <https://www.kauppalehti.fi/uutiset/a/2c54e384-173e-42db-a602-891a120dd46e>
- Comission, E. (2025, December 7). *Family Buisness*. Retrieved from https://single-market-economy.ec.europa.eu/smes/sme-fundamentals/family-business_en?
- Mäntysaari, P. (2016). Auditorier och retorik. *Tidsskrift for Rettsvitenskap*, pp. 3-42.

Lagtexter

Lag om skatt på arv och gåva 378/1940

Rättsfall

HFD 2006:100

HFD 2024:55